UNESCO info

Aidsvrije generatie is geen utopie

79

CULTUUR Immaterieel erfgoed in Vlaanderen

ONDERWIJS Talentenjacht geopend in het onderwijs

WETENSCHAP Evoluties op vlak van onderzoek & ontwikkeling

NIEUWE REEKS **Staalkaart UNESCO in Vlaanderen: onderwijs**

driemaandelijks tijdschrift oktober / november / december 2010

UNESCO Info is het driemaandelijks tijdschrift van het UNESCO Platform Vlaanderen. Het wil de idealen en programma's van UNESCO beter bekend maken door in gewone mensentaal te vertellen wat de Organisatie dagdagelijks doet.

Hoofdredactie
Marino Bultinck
Bijzondere medewerkers
Elke Selter, Marijke Joossens
Ontwerp en druk
www.artypo.be, Delphine Kuyle
Verantwoordelijke uitgever
Jean-Pierre Dehouck
Contact
UNESCO Platform Vlaanderen vzw
Farasijnstraat 32
B-8670 Koksijde (Oostduinkerke)
T +32 (0)58 52 36 41
T/ F +32 (0)58 51 44 79
E info@unesco-vlaanderen.be
I www.unesco-vlaanderen.be
Abonnementen:
Voor 10 euro per kalenderjaar kan je UNESCO Info in de brievenbus ontvangen. Het volstaat een briefje of e-mail met je gegevens naar ons contactadres te sturen om UNESCO Info thuisgestuurd te krijgen.

Het **UNESCO Platform Vlaanderen** is een niet-gouvernementele organisatie die fungeert als het centrale aanspreekpunt voor iedereen in Vlaanderen die informatie zoekt die verband houdt met de activiteiten en programma's van de UNESCO. De organisatie staat eveneens in voor de coördinatie van een aantal Unesco-initiatieven in Vlaanderen en zorgt er via samenwerking en netwerking met andere partners voor dat de idealen van de UNESCO beter ingang vinden bij de civil society.

UNESCO is de intergouvernementele Organisatie voor Onderwijs, Wetenschappen, Cultuur en Communicatie, een van de gespecialiseerde agentschappen van de Verenigde Naties. Het doel van UNESCO bestaat erin om vrede en veiligheid te bevorderen door de samenwerking tussen landen te stimuleren in de deelgebieden die tot haar actiedomein behoren teneinde een universeel respect voor rechtvaardigheid, de wet, mensenrechten en fundamentele vrijheden ingang te doen vinden voor alle volkeren ter wereld zonder onderscheid van ras, geslacht, taal of godsdienst.

Fascinerend Koksijde Oostduinkerke

Vlaamse overheid

Dit project geniet de financiële steun van de Vlaamse Regering. De Vlaamse overheid kan niet verantwoordelijk gesteld worden voor de inhoud van dit tijdschrift.

cultuur

Drie nieuwe Vlaamse elementen op UNESCO-lijst van immaterieel erfgoed 8
Aalst Carnaval, het Krakelingenfeest en Tonnekensbrand uit Geraardsbergen, en Houtem Jaarmarkt prijken voortaan op de Representatieve Lijst van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid - niet te verwarren met de Werelderfgoedlijst.

communicatie

Internationaal debat over vrije meningsuiting 10
De pers ligt letterlijk en figuurlijk onder vuur en het digitale tijdperk zorgt voor ongekende mogelijkheden en uitdagingen. Hoog tijd voor een internationaal debat, meent UNESCO die in januari 2011 de daad bij het woord voegt.

wetenschap

Verschuivende machtsverhoudingen op het terrein van onderzoek & ontwikkeling 11
Landen als China en India knagen aan de dominantie die de Verenigde Staten, de Europese Unie en Japan traditioneel hadden in wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling. De economische crisis bevorderde hun inhaalbeweging.

focus
UNESCO@vlaanderen: Onderwijs

Voorkomen in plaats van genezen 15
De UNESCO-leerstoel over Preventieve Conservatie, Monitoring en Onderhoud van Monumenten en Sites draagt wereldwijd een preventieve benadering van erfgoedconservatie uit die op internationale waardering kan rekenen, onder meer van het UNESCO Werelderfgoedcentrum.

Bouwstenen van duurzame vrede verzamelen 18
De UNESCO-leerstoel voor het Opbouwen van Duurzame Vrede brengt studenten, docenten en onderzoekers van Europa en Latijns-Amerika samen om interculturele dialoog te bevorderen en de weg naar duurzame vrede uit te tekenen.

Duurzaam waterbeheer in droge gebieden 19
De UNESCO-leerstoel voor Eremologie helpt lokale gemeenschappen in droge gebieden over de hele wereld om door een combinatie van traditionele en nieuwe technologie te komen tot een duurzaam (water)beheer dat de biodiversiteit verrijkt en de armoede bestrijdt.

Voorlopers voor kwaliteitsvol onderwijs 22
Het netwerk van UNESCO geassocieerde scholen verenigt scholen die het gedachtegoed van UNESCO en de Verenigde Naties hoog in het vaandel dragen en het voortouw willen nemen in de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs. Vlaanderen telt tien zulke scholen.

aidspreventie

Aidsvrije generatie is geen utopie 24
Het is niet onmogelijk om ervoor te zorgen dat niemand nog aids oploopt, zo stelt een nieuw VN-rapport. Op voorwaarde dat iedereen toegang heeft tot voorlichting en dat vrouwen nergens nog tweederangsburgers zijn.

onderwijs

Talentenjacht geopend in het onderwijs 26
De bedrijfswereld zet al langer hoog in op talentontwikkeling. Ook het onderwijs lijkt zich steeds meer bij deze trend aan te sluiten. Een UNESCO-rapport dat een innovatieve visie op onderwijs propageert, kan daarbij als gids dienen.

publicaties

Boeken 31

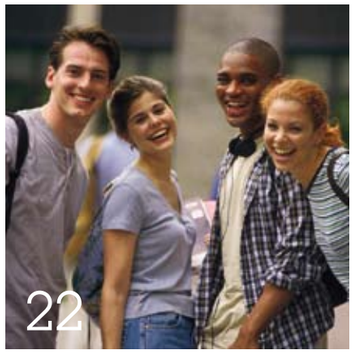

UNESCO
Organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur

UNESCO@vlaanderen
UNESCO Platform Vlaanderen vzw

WWW.UNESCO-VLAANDEREN.BE

Bijzondere bescherming voor werelderfgoed in Chili en Italië

Drie werelderfgoedsites in Cyprus en een vierde in Italië kregen de "verbeterde bescherming" status van het *Comité voor de bescherming van cultuurgoederen in geval van een gewapend conflict*, dat zijn vijfde vergadering op de hoofdzetel van UNESCO in Parijs hield van 22 tot 24 november 2010. De sites zijn de eerste die deze status verwerven. Het gaat om Choirokoitia, Paphos (locaties I en II) en de geschilderde kerken van de Troodos Regio in Cyprus en Castel del Monte in Italië.

"We willen nooit nog een herhaling van de vernietiging van culturele bezienswaardigheden, zoals de Mostarbrug in Bosnië en Herzegovina, of aanvallen zoals die tegen de oude stad van Dubrovnik in Kroatië tijdens het Balkanconflict", zei de voorzitter van het Comité, Nout van Woudenberg. "De verbeterde bescherming status versterkt de wettelijke maatregelen om dergelijke verschrikkelijke verliezen van het cultureel erfgoed van de wereld te voorkomen."

"Verbeterde bescherming" is een van de elementen van het Tweede Protocol van 1999 bij het *Verdrag van Den Haag van 1954 inzake de bescherming van cultuurgoederen in geval van een gewapend conflict*. Het Comité kan deze status toekennen aan sites in de landen die partij zijn bij het Tweede Protocol onder drie voorwaarden: dat de site van het grootste belang is voor de mensheid, dat de site wordt beschermd door adequate interne wettelijke en bestuursrechtelijke maatregelen die de uitzonderlijke culturele en historische waarde erkennen en het hoogste niveau van bescherming waarborgen, en dat de site niet wordt gebruikt voor militaire doeleinden of om militaire locaties af te schermen.

Een en ander gaat verder dan het regime van de algemene bescherming en betekent dat lidstaten niet kunnen terugvallen op het argument van "dwingende militaire noodzaak" voor het gebruik van, of als doelwit nemen, van culturele sites in tijden van conflict. Het gaat ook om de verplichting van de staten om opzettelijke aanvallen tegen de geïdentificeerde plaatsen als een strafbaar feit te beschouwen en om het gebruik van dergelijke sites of hun directe omgeving ter ondersteuning van de militaire actie te bestraffen.

Jongeren uit de hele wereld bespreken bescherming van biodiversiteit

Het Go4BioDiv Internationaal Jeugd Forum verenigt jongeren van verschillende natuurpatrimonia van over de hele wereld. Ze kwamen samen van 16 tot 29 oktober 2010 aan de voet van de idyllische Fuji-berg in Japan. 34 jonge milieu-activisten van 25 werelderfgoedsites uit de vijf continenten discussieerden over de heersende milieudreigingen en werkten standpunten uit die ze vervolgens voorstelden aan de vergadering van lidstaten van de Conventie over Biodiversiteit die parallel met de jongerenbijeenkomst plaatsvond.

De deelnemers kregen de kans om hun visie op de milieuproblematiek te geven en konden in debat gaan met politici over het redden van natuurpatrimonia en al hun natuurlijke rijkdommen. Alle deelnemers concludeerden dat natuurbehoud in een wijder perspectief gezien moet worden, samen met cultuurbehoud en ontwikkeling.

Het Forum was een gezamenlijk initiatief van het UNESCO Werelderfgoed Centrum, de Internationale Unie voor het Behoud van Natuur (IUCN), het secretariaat van de Conventie over Biologische Diversiteit (SCBD), de Universiteit van Tsukuba en het Duitse bedrijf GTZ. Het is ingebed in het kader van het VN Jaar van de Biodiversiteit, het Internationaal Jaar van de Toenadering van Culturen en het Internationaal Jaar van de Jeugd.

UNESCO-experts buigen zich over verval Pompeï

De 2.000 jaar oude archeologische site van Pompeï, nabij Napels, is in ernstige staat van verval. De muurschilderingen zijn vervaagd door de nefaste invloed van zon, lucht, regen, en door de slordige 2,5miljoen bezoekers die de oude straten van Pompeï jaarlijks moeten slikken. Afbeeldingen zitten vol barsten, terwijl houten balken in sommige straten de muren van de antieke huizen, tempels en bars overeind moeten houden.

Op 6 november 2010 begaf de tweeduizend jaar oude Schola Armaturarum het, een trainingsoord voor Romeinse gladiatoren, zeldzaam in zijn soort, en daarom een enorm verlies. Begin december stortten nog eens drie muren in op de site.

UNESCO stuurde daarom een team van deskundigen naar Italië. Het ging om experts op het gebied Romeinse muurschilderingen, antieke architectuur en muurschilderingtechnieken van de Internationale Raad voor Monumenten en Landschappen (ICOMOS), een van de adviesorganen van het UNESCO Werelderfgoedcentrum. Tijdens een driedaags bezoek (2-4 december) aan de site identificeerden ze potentiële bedreigingen en technische kwesties met betrekking tot het behoud van de fresco's en wandstructuren, alsmede de impact van de recente instortingen op de kenmerken die de site haar uitzonderlijke universele waarde verlenen.

De missie krijgt op een nader te bepalen datum een vervolg. Deze tweede fase zal worden geleid door Christopher Young, een expert inzake het behoud van historische omgevingen. Deze fase zal zich concentreren op het beheer en het bestuur van de site. Samen met de betrokken overheden, lokale instellingen, organisaties en andere belanghebbenden, zal het team de bestaande instandhoudingstrategieën en het huidige beleid om de site te beschermen kritisch doorlichten en voorstellen formuleren voor verbeteringen op dit vlak.

Op de eerstvolgende zitting van het UNESCO Werelderfgoedcomité (Bahrein, juni 2011) zullen de deskundigen verslag uitbrengen van hun bevindingen.

Klimaat op aarde manipuleren: oplossing voor klimaatverandering?

UNESCO belegde op 12 november 2010 een expertenbijeenkomst in Parijs over *geoengineering*, een relatief nieuw wetenschappelijk concept dat erop gericht is om het klimaat op aarde op grote schaal te manipuleren om een antwoord te bieden op de klimaatverandering. De Organisatie wou op die manier een breed debat op gang brengen tussen wetenschappers en beleidsmakers over de wenselijkheid en het potentieel van een dergelijke aanpak. Vertegenwoordigers van verschillende academische, non-profit, gouvernementele en intergouvernementele instellingen uit zo'n dozijn landen namen aan de bijeenkomst deel.

De experts waren het er over eens dat we voortaan twee takken moeten onderscheiden in geoengineering: *solar geoengineering* en *carbon geoengineering*. De eerste tak wil de zonnestraling verminderen die door het klimaatsysteem op aarde geabsorbeerd wordt. Dat kan bijvoorbeeld door reflecterende deeltjes zoals zwaveldioxide te injecteren in de atmosfeer om zodoende de gemiddelde globale temperatuur te verlagen. De tweede tak concentreert zich op het zuiveren van koolstofdioxide uit de atmosfeer met behulp van technische innovaties of door bepaalde ecosysteemprocessen te versnellen om aldus de schadelijke gevolgen van de aanwezigheid van broeikasgassen in de atmosfeer te beperken.

De bijeengekomen deskundigen pleitten eveneens voor de oprichting van een nieuw internationaal onderzoeksprogramma, vergelijkbaar met het Wereldklimaatonderzoekprogramma gesteund door de Internationale Wetenschapsraad, de Wereld Meteorologische Organisatie, de Intergouvernementele Oceanografische Commissie en UNESCO.

Het nieuwe programma zou de technische en wetenschappelijke uitdagingen die verband houden met geoengineering kunnen aanpakken en verzekeren dat er legitiem wetenschappelijk onderzoek gevoerd wordt naar dit controversieel concept. Dit strookt met de verklaring van de Conventie voor Biologische Diversiteit die experimenten met geoengineering op kleine schaal toelaat zolang er voldoende controlemechanismen worden ingebouwd.

Aidsvoorlichting in het Oosten

UNESCO richtte een netwerk op van jonge televisiemakers om hen te stimuleren programma's te produceren ter preventie van hiv en aids. Het netwerk stelde op 26 november 2010 een nieuwe reeks dvd's voor, *Positive Life*, ontwikkeld in samenwerking met het Asia Pacific Insititute for Broadcasting Development (AIBD).

De acht korte films zijn gemaakt tijdens een workshop waaraan mensen uit India, Mongolië, Nepal, Sri Lanka en Vietnam deelnamen. Het gaat om producties in lokale talen, ondertiteld in het Engels, die handelen over veilig vrijen, je laten testen op hiv en die persoonlijke getuigenissen bevatten van jonge mensen die zelf met de problematiek te maken kregen.

De workshop vond plaats in de aanloop naar een grote regionale mediatop die in mei 2010 gehouden werd in Peking (China). Het was een gelegenheid voor de deelnemers om hun kennis over hiv- en aidsgerelateerde thema's bij te spijkeren en om uitgebreid van gedachten te wisselen over de gevoeligheden en uitdagingen bij het berichten over hiv/aids.

Tijdens de regionale mediatop hielden een medewerker van AIDB en drie deelnemers van de workshop een opleidingssessie voor journalisten en toplui van omroepen. Ze wezen hen op de publieke belangstelling voor gezondheid en wezen hen op hun plicht om de bevolking en de beleidsmakers te voorzien van relevante informatie.

UNESCO's Netwerk van Jonge Televisieproducenten voor hiv en aids is in 2002 opgericht om de vaardigheden van producenten te verbeteren, om korte documentaires te financieren en om televisiemakers beter te informeren over hiv en aids. Meer dan 250 televisieprodicenten namen reeds deel aan de activiteiten van het netwerk en er zijn tot nu toe ongeveer 150 korte reportages gemaakt die in 74 landen over de hele wereld zijn uitgezonden.

Mobiele technologie voor onderwijs

UNESCO en telecomreus Nokia sloten een overeenkomst om mobiele technologie in te schakelen als instrument voor het realiseren van de Education for All doelstellingen – zes objectieven die de internationale gemeenschap zich vooropstelde om ervoor te zorgen dat alle kinderen van kwaliteitsvol basisonderwijs kunnen genieten en dat het analfabetisme onder volwassenen sterk afneemt.

De overeenkomst loopt over een periode van drie jaar. Nokia zal tussen de 5 en de 10 miljoen dollar ter beschikking stellen voor de financiering van drie types projecten. In een eerste fase zal er onderzoek gevoerd worden naar hoe toepassingen van mobiele technologie kunnen bijdragen tot het verwezenlijken van onderwijs voor iedereen. De resultaten zullen onder de vorm van richtlijnen verspreid worden onder onderwijsministers en beleidsmakers van ontwikkelingslanden.

Het tweede onderdeel van de overeenkomst, behelst leerkrachten. Het zal het gebruik van mobiele technologie promoten bij het opleiden en bekwamen van leerkrachten, maar ook bij het beheer van onderwijsinstellingen, bijvoorbeeld bij het verzamelen van gegevens over leerkrachten, leerlingen en onderwijsfaciliteiten.

Het derde deel van de overeenkomst omvat de ontwikkeling van nieuwe mobiele toepassingen met een educatief potentieel. "Mobiele technologie biedt toegang tot informatie en verrijkt de leeromgeving. UNESCO wil ervoor zorgen dat de technologie gebruikt wordt om kwaliteitsvol onderwijs te leveren gebaseerd op het principe van het delen van kennis," aldus UNESCO directeur-generaal Irina Bokova.

"We zijn ervan overtuigd dat we nog maar het topje van de ijsberg hebben blootgelegd van wat mobiele technologie kan betekenen voor de samenleving," licht Esko Aho van Nokia de overeenkomst toe. "Door samen te werken met UNESCO kunnen we de transformatie versnellen die mobiele technologie kan teweegbrengen voor de toegang tot, en de kwaliteit van het onderwijs, met name in ontwikkelingslanden."

UNESCO-netwerk creatieve steden breidt uit

De directeur-generaal van UNESCO, Irina Bokova, verwelkomende op 22 november 2010 twee nieuwe steden tot het *Creative Cities Network* van de Organisatie. Saint-Etienne (Frankrijk) mag zich voortaan *City of Design* noemen en Sydney (Australië) *City of Film*.

Saint-Etienne onderscheidt zich door een design-georiënteerd stedelijke kader waarin een interdisciplinaire benadering van design centraal staat, wat resulteert in uitstekende voorbeelden van creatieve samenwerking tussen de academische wereld en het bedrijfsleven. De stad heeft voortdurend inspanningen geleverd om zichzelf opnieuw uit te vinden door middel van design met de steun van kleine en middelgrote creatieve bedrijven en concrete initiatieven gewijd aan design, zoals de *Cité du design* en de Internationale Design Biënnale. Deze ervaringen zullen bijdragen tot de versterking van de uitwisseling en samenwerking van de negen UNESCO Designsteden.

Sydney is naast Bradford de tweede Filmstad in het netwerk. De filmindustrie in de stad mag prat gaan op een dynamisch evenwicht tussen de verschillende filmgerelateerde sectoren, publiek en privaat, en op een bijzondere openheid tegenover de cinema van alle culturen, waardoor minder bekend en voor de hand liggend talent zijn kunnen kan demonstreren. Grote festivals zoals het Sydney Filmfestival, Wereldvrouwenfilmfestival en Tropfest geven een glamoureus tintje aan de filmindustrie in Sydney maar zijn vaak ook een opstap voor jonge mensen om hun kans in de filmindustrie te wagen. Ook de bestaande filmopleidingen voor soms zeer jonge mensen in Sydney, het groot aantal studio's en de commerciële ondersteuning voor filmpromotie onderstrepen de waarde van Sydney als UNESCO Filmstad en geven aan wat de stad kan bijdragen tot het netwerk.

Regionaal centrum voor kleuteronderwijs

In Damascus (Syrië) is op 26 oktober 2010 het Early Childhood Development Regional Centre plechtig ingehuldigd. Het centrum is het eerste in zijn soort in de regio.

"We weten allemaal dat onderwijs ontwikkeling stimuleert, dat het individuen helpt om zich te ontplooien en dat het mensen nieuwe levensperspectieven biedt. Onderwijs maakt samenlevingen meer rechtvaardig en inclusief," zo zei Irina Bokova, directeur-generaal van UNESCO, tijdens de inhuldiging. "Er is steeds meer wetenschappelijk bewijs dat de eerste levensjaren een zeer belangrijke rol spelen in de ontwikkeling van het potentieel van mensen."

Het centrum zal de nationale en regionale expertise inzake kleuteronderwijs versterken in een regio waar slechts 19% van de kinderen kleuteronderwijs volgen, een cijfer dat flink onder het wereldgemiddelde van 41% ligt. Het centrum omvat een experimentele modelschool voor 70 kleuters, een gespecialiseerde bibliotheek, een workshop voor de productie van educatief speelgoed, een onderzoekscentrum en faciliteiten voor het organiseren van opleidingen.

Het centrum richt opleidingen in voor kleuteronderwijzers en verzorgt sensibiliseringscampagnes om het bewustzijn te vergroten in lokale gemeenschappen over de waarde van kleuteronderwijs. Het centrum zendt eveneens trainingsteams uit die opleidingen geven in verschillende Syrische provincies.

Daarnaast zal het centrum opleidingen organiseren voor mensen die rechtstreeks betrokken zijn bij het onderwijsbeleid en zal het de toegang verbeteren tot professionele technische informatie in het Arabisch.

L'Oréal en UNESCO eren vijf wetenschapsters

Begin november werden de laureaten bekend gemaakt van de L'Oréal-UNESCO Prijs voor Vrouwen en Wetenschap 2011. Voor de dertiende keer willen L'Oréal en UNESCO de inspanningen van wetenschapsters belonen die een cruciale bijdrage leverden aan het aanpakken van de grote maatschappelijke uitdagingen waarmee we ons geconfronteerd zien.

In 2011 is het precies honderd jaar geleden dat Marie Curie de Nobelprijs voor Scheikunde kreeg. Ter ere van die gebeurtenis en haar baanbrekende werk, bekroont editie 2011 van de L'Oréal-UNESCO Prijs voor Vrouwen en Wetenschap wetenschapsters die hun stempel drukten op de hedendaagse chemie. Uit meer dan 1.000 wetenschapsters over de hele wereld selecteerde de internationale jury, die bestaat uit 16 vooraanstaande leden van de wetenschappelijke gemeenschap en voorgezeten wordt door professor Ahmed Zewail, (Nobelprijswinnaar voor Scheikunde in 1999), vijf bijzondere wetenschapsters.

Een van de vijf winnaars is professor Faiza Al-Kharafi, professor in Chemie aan de Universiteit van Koeweit. Zij wordt bekroond omwille van haar werk in verband met corrosie, van fundamenteel belang voor waterbehandeling en de olie-industrie. Professor Vivian Wing-Wah Yam, professor in Chemie en Energie aan de universiteit van Hong Kong is geselecteerd voor haar onderzoek naar lichtuitzendende materialen en innovatieve manieren om zonne-energie op te vangen. Professor Anne L'Huillier, geboren in Frankrijk, is professor in de Atomische Fysica aan de Universiteit van Lund in Zweden. Zij wordt geëerd omwille van haar onderzoek naar de ontwikkeling van het snelste fototoestel voor het waarnemen van gebeurtenissen

in een attoseconde (dit is een miljardste van een miljardste van een seconde). Professor Silvia Torres-Peimbert is professor in de Astronomie aan de Universiteit van Mexico en haar onderzoek situeert zich in de chemische combinatie van nebulae, dit is fundamenteel om het ontstaan van het universum te begrijpen. De vijfde laureaat is professor Jillian Banfield. Zij is onder andere professor in Aarde- en Planetenwetenschappen aan de Universiteit van Californië en wordt beloond voor haar werk in verband met bacterieel en materieel gedrag onder extreme omstandigheden op aarde.

De prijsuitreiking zal plaats vinden op 3 maart 2011 op de hoofdzetel van UNESCO in Parijs. De laureaten zullen elk prijsgeld ter waarde van 100.000 dollar krijgen als steun voor hun onderzoek.

Fiji versterkt Antidopingconventie

In november heeft Fiji als 150ste land de UNESCO Conventie Tegen het Dopinggebruik in de Sport geratificeerd. De Conventie, die op 1 februari 2007 in werking trad, is nu ondertekend door 75% van de staten die 92% van de wereldbevolking vertegenwoordigen. Daardoor behoort ze tot één van de snelst geïmplementeerde verdragen in de geschiedenis van UNESCO.

"Het internationale gevecht tegen doping werd nog nooit zo heftig en doelgericht gevoerd opdat atleten in een eerlijke en gelijke omgeving in competitie treden," zegt UNESCO directeur-generaal Irina Bokova. "De ratificatie van deze Conventie door zo veel landen in zo een korte periode toont aan hoe serieus het dopingprobleem opgevat wordt door de verschillende overheden van de wereld."

De Conventie verzekert een consistente aanpak van het dopingprobleem en verplicht overheden ertoe om actie te ondernemen tegen de verspreiding van dopingproducten en om regels uit te vaardigen voor bijvoorbeeld voedingssupplementen. UNESCO werkt actief samen met de ondertekende staten om de Conventie uit te voeren door antidopingprogramma's op te starten. Meer dan 30 landen hebben hiervoor financiële steun gekregen van het UNESCO-Fonds dat dient ter eliminatie van doping in de sport. "Terwijl de Conventie een plan aanbiedt, reikt het Fonds de middelen aan om zijn hoofdobjectief te bereiken, namelijk het promoten van het gevecht tegen doping opdat toekomstige generaties van een dopingvrije sport zouden kunnen genieten," licht Bokova verder toe.

"De Conventie zorgt ervoor dat overheden hun nationaal beleid en wetgeving afstemmen op de internationale anti-doping wetgeving," verklaart John Fahy, voorzitter van het Wereld Anti Doping Agentschap (WADA). Het WADA is UNESCO dankbaar voor haar leidersrol in dit proces en juicht de steun die de Conventie krijgt, toe. UNESCO en WADA moedigen de overige 43 lidstaten aan om de Conventie zo snel mogelijk te ondertekenen.

Drie **nieuwe Vlaamse** elementen op UNESCO-lijst van **immaterieel erfgoed**

TEKST: MARINO BULTINCK

Aalst Carnaval, het Krakelingenfeest en Tonnekensbrand uit Geraardsbergen, en Houtem Jaarmarkt prijken voortaan op de Representatieve Lijst van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid - niet te verwarren met de Werelderfgoedlijst.

UNESCO heeft Aalst Carnaval, het Krakelingenfeest en Tonnekensbrand, en Houtem Jaarmarkt voor België toegevoegd aan de Representatieve Lijst van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid. Dit gebeurde tijdens de vijfde bijeenkomst van het Intergouvernementeel Comité voor de Bescherming van het Immaterieel Cultureel Erfgoed die plaatsvond in Nairobi (Kenia) van 15 tot 19 november 2010.

Op 31 augustus 2009 legde de Vlaamse UNESCO Commissie op voorstel van de Vlaamse minister van Cultuur Joke Schauvliege, de drie kandidaturen voor aan het Intergouvernementeel Comité van de UNESCO Conventie voor de Bescherming van het Immaterieel Cultureel Erfgoed. De Vlaamse UNESCO Commissie steunde eveneens op voorstel van minister Schauvliege, samen met 11 andere landen, het internationaal dossier over de valkerij dat de Verenigde Arabische Emiraten bij UNESCO indiende. Ook dit element werd op de lijst ingeschreven.

NIET HETZELFDE ALS WERELDERFGOED

Op de Representatieve Lijst staan al het Ros Beiaard van Dendermonde en de Heilig Bloedprocessie van Brugge. De lijst wordt samengesteld op basis van de UNESCO-conventie van 2003 voor de bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed. Deze conventie wordt beschouwd als een aanvulling op de welbekende UNESCO Werelderfgoedconventie van 1972 die monumenten en landschappen van uitzonderlijke waarde beschermt. Ze gaat vooral over tradities, feesten, dansen, rituelen, verhalen, oude ambachten en geneeswijzen: het niet-tastbaar of zogenoemde immaterieel erfgoed. De conventie wil in de eerste plaats culturele diversiteit in de wereld vrijwaren en in beeld brengen, en ook ontwikkelingslanden helpen om die vormen van cultuur te beschermen. Het maakt de hele wereld bewust van het belang van deze vorm van erfgoed.

Minister van Cultuur Schauvliege toonde zich in een reactie uiteraard tevreden met de inschrijving van de nieuwe elementen op de Representatieve Lijst. Ze verwees ook naar de groeiende aandacht voor vormen van immaterieel cultureel erfgoed in Vlaanderen maar maakte daarbij de kanttekening dat die nog te versnipperd is. Daarom wil ze in haar langetermijnbeleid werk maken van een stroomlijning om kansen te geven aan erfgoedgemeenschappen om het immaterieel erfgoed te koesteren en door te geven aan komende generaties.

AALST CARNAVAL

Aalst Carnaval wordt jaarlijks gevierd in de dagen voor Aswoensdag. Het begint op zondag en duurt tot vastenavond. De stoet op zondag lokt elk jaar tienduizenden bezoekers. Op dinsdag palmen de *Voil Jeanetten* de stad in. Mannen verkleden zich dan als vrouwen. Dinsdagavond eindigt het carnaval met de popverbranding.

Het bekendste carnaval van Vlaanderen krijgt nu ook internationaal weerklank.

KRAKELINGEN

Een Krakeling is een hard, rond broodje met in het midden een opening. Het Krakelingenfeest in Geraardsbergen wordt ingeleid door een stoet met honderden figuranten die samenkomt op de Oudenberg. Daar worden honderden broodjes in het publiek gegooid. Een ervan is de 'Gouden Krakeling', die een waarde heeft van 740 euro. Dan is het traditie om een slok rode wijn met een levend visje erin uit een grote eeuwenoude schaal te drinken. Hoewel die traditie de laatste jaren tegenstand krijgt van dierenbeschermers, lijkt ze toch in ere gehouden te worden.

Vlaamse organisaties verlenen advies

Voortaan staan het Openluchtmuseum Bokrijk en tapis plein vzw bij UNESCO geboekstaafd als geaccrediteerde organisaties voor advies en dienstverlening bij de werking van de UNESCO-Conventie voor de Bescherming van Immaterieel Cultureel Erfgoed.

Naast de Representatieve Lijst, die dienst doet als uitstalraam voor het immaterieel cultureel erfgoed, ontwikkelde de Conventie nog twee andere instrumenten: een lijst van immaterieel cultureel erfgoed dat dringend beschermd moet worden en een register van voorbeeldpraktijken van hoe op een goede manier met immaterieel erfgoed kan worden omgegaan. Om die selecties te maken, om advies te verlenen en trajecten te begeleiden, doet UNESCO beroep op niet-gouvernementele organisaties met een grote expertise op het vlak van volkscultuur of immaterieel cultureel erfgoed. Om daarvoor in aanmerking te komen, moeten ze geaccrediteerd worden door het Intergouvernementeel Comité voor de Bescherming van het Immaterieel Cultureel Erfgoed.

In Nairobi kregen het Openluchtmuseum Bokrijk en tapis plein vzw deze officiële erkenning. In het domein van volkscultuur is Bokrijk al jarenlang een vaste waarde. Bokrijk is een van de weinige musea in de wereld die tot nog toe erkend zijn en dat een rol kan gaan spelen bij de implementering van de Conventie. tapis plein is een door de Vlaamse overheid in 2009 erkend expertisecentrum voor cultureel erfgoed. De organisatie liet zich zowel in Vlaanderen als internationaal opmerken met originele erfgoedprojecten, onder meer rond immaterieel cultureel erfgoed. Publieksparticipatie, bewustwording en dialoog zijn de sleutelwoorden van hun werking.

TONNEKENSBRAND

Op dezelfde avond is er in Geraardsbergen ook de Tonnekensbrand op de Oudenberg. Na volksdansen wordt een met pek en stro overdekte ton in brand gestoken. Ook in de omliggende dorpen worden vuurtjes gestookt. Dan gaan alle aanwezigen - met fakkel - in stoet naar de Markt, waar de kermis echt kan beginnen.

HOUTEM JAARMARKT

De jaarmarkt in Sint-Lievens-Houtem is de enige overgebleven massa-veemarkt in openlucht in Vlaanderen. De jaarmarkt vindt zijn oorsprong in de middeleeuwen met de verering van de heilige Livinus.

VALKERIJ

Na Aalst Carnaval, Houtem Jaarmarkt, het Krakelingenfeest en Tonnekensbrand, werd ook de valkerij toegevoegd aan de Representatieve Lijst van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid. Het betrof hier een internationaal dossier dat was ingediend door de Verenigde Arabische Emiraten dat door tien andere landen werd ondersteund, zo ook vanuit de valkerij in Vlaanderen.

Valkerij, de unieke jachtvorm waar de band tussen mens en roofvogel centraal staat, wordt al meer dan 4000 jaar beoefend. De oorsprong vond men vermoedelijk bij de Aziatische steppevolkeren. Via de zijderoute, de Franken, de Perzen en de Arabieren ten tijde van de kruistochten, kwam deze kennis ook naar onze streken. Reeds in de 10de en 11de eeuw vormde de valkerij voor onze streken een belangrijke bron van inkomsten. Het centrum bij uitstek was Arendonk, nabij Turnhout. Het hoogtepunt situeert zich tijdens het Bourgondisch tijdperk. Maria van Bourgondië en Margareta van Oostenrijk waren fervente aanhangers. Valkerij was ook nauw verbonden met de aristocratie en kende door toedoen van de Franse Revolutie een inzinking. In de tweede helft van de 20ste eeuw nam de interesse voor de valkerij toe, samen met de groeiende heropflakkering van de belangstelling voor de natuur. Men startte met kweekprogramma's voor de slechtvalken, wat al snel resulteerde in het gegeven dat men de roofvogels ook in gevangenschap kan kweken. Hierdoor kwam er een renaissance voor de valkerij op gang die ook in Vlaanderen het draagvlak vergrootte.

11 landen, waaronder België, schaarden zich achter de nominatie van de valkerij.

DRINGENDE NOOD AAN BESCHERMING

De Representatieve Lijst van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid zwol in Nairobi aan tot 213 elementen. Er werden ook vier elementen toegevoegd aan de andere lijst van de Conventie: deze van elementen die dringend nood hebben aan bescherming. Het gaat om drie elementen uit China (Meshrep, een belangrijke viering van de Oeigoeren; een in Fuijan ontwikkelde scheepsbouwtechniek; en een eeuwenoude druktechniek) en een uit Kroatië (de Ojkanje zangtraditie). ■

Alle door de UNESCO Conventie voor de Bescherming van het Immaterieel Cultureel Erfgoed erkende elementen staan beschreven op http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011

Internationaal **debat** over **vrije meningsuiting**

TEKST: MARINO BULTINCK

De pers ligt letterlijk en figuurlijk onder vuur en het digitale tijdperk zorgt voor ongekende mogelijkheden en uitdagingen. Hoog tijd voor een internationaal debat, meent UNESCO die in januari 2011 de daad bij het woord voegt.

Vrije meningsuiting is een hot topic, mede door de nieuwe uitdagingen die het digitale tijdperk met zich meebrengt. Denk maar aan het woelige debat dat momenteel woedt rond de klokkenluiderwebsite WikiLeaks. UNESCO is altijd al een platform geweest voor het uitwisselen van ideeën en standpunten over thema's die het maatschappelijk leven beheersen, vandaar dat de Organisatie op 26 januari 2011 een internationaal symposium over de vrijheid van meningsuiting organiseert op haar hoofdzetel in Parijs.

HOEKSTEEN VAN DE DEMOCRATIE

Het symposium is gebaseerd op het uitgangspunt dat de vrijheid van meningsuiting een hoeksteen is van een op de fundamenten van de mensenrechten gebouwde samenleving en dat een open en participatieve communicatie van vitaal belang is voor een succesvolle ontwikkeling. De debatten zullen draaien rond de status van de persvrijheid wereldwijd, de veiligheid van mediaprofessionals, en rond de veranderingen van het medialandschap in het digitale tijdperk. Er worden ongeveer 300 deelnemers verwacht, waaronder ambtenaren, beleidsmakers, vertegenwoordigers van belangrijke niet-gouvernementele organisaties, mediaprofessionals en voorvechters van de persvrijheid.

Het evenement sluit naadloos aan bij de opdracht van UNESCO om de vrije uitwisseling van ideeën via woord en beeld te bevorderen, en om de waarde van informatie- en communicatietechnologie voor "het bevorderen van wederzijdse kennis en begrip onder volkeren" te propageren. UNESCO beklemtoont al langer de banden tussen de vrije stroom van ideeën en de bredere doelstelling van het voorkomen van oorlogen en het bouwen aan een vreedzame(re) wereld.

STILSTAAN BIJ DE BELEMMERINGEN VAN DE PERSVRIJHEID

Persvrijheid over de hele wereld is verre van verzekerd, en nieuwe vormen van beperkingen werden toegevoegd aan diegene waarmee nieuwsverspreiders en mediaprofessionals traditioneel te maken kregen. Intimidatie, arrestaties en fysieke aanvallen, en in het ergste geval moord, zijn een realiteit waarmee journalisten, redacteuren en uitgevers over de hele wereld geconfronteerd worden, zowel in conflictgebieden als in landen waar zogenaamd vrede heerst. Straffeloosheid blijft de meeste van deze misdrijven omhullen – de daders blijven grotendeels ongestraft. Het internationaal symposium is een gelegenheid om stil te staan bij de huidige belemmeringen voor de vrijheid van meningsuiting en de persvrijheid, en bij de wijze waarop we de veiligheid van journalisten kunnen waarborgen. Het digitale tijdperk heeft geleid tot ongekende mogelijkheden, maar ook tot dilemma's waarvan de complexiteit vandaag onderwerp is van verhitte

Het digitale tijdperk zorgt voor nieuwe uitdagingen.

discussies. Ook daarover zal het internationaal symposium zich buigen. Thema's die daarbij aan bod zullen komen, omvatten de mogelijkheden die nieuwe technologieën hebben geopend voor de vrije uitwisseling van informatie en het uiten van meningen, hun potentieel om burgers mondiger te maken en actiever te betrekken bij het maatschappelijk leven, de vraag naar verantwoording, en de impact op de sociale en menselijke ontwikkeling.

"Persvrijheid over de hele wereld is verre van verzekerd"

NADENKEN OVER HOE OM TE GAAN MET EVOLUTIES

Bovendien zullen er overwegingen gemaakt worden over de beste manier om de wet- en regelgeving aan te passen aan de nieuwe evoluties, over de bestrijding van nieuwe gevaren voor de persvrijheid en de vrijheid van meningsuiting, en over de implicaties voor privacy en veiligheid en de aanpak daarvan. Andere onderwerpen met betrekking tot de journalistiek in een gedigitaliseerde wereld die aan bod zullen komen zijn de opkomende nieuwe businessmodellen in de media, de bescherming van vertrouwelijke bronnen, en de bevordering van mediaverantwoording en professionele normen. ■

Inschrijven voor het symposium over de vrijheid van meningsuiting kan op http://www.unesco.org/webworld/en/fed-symposium-registration

Verschuivende **machtsverhoudingen** op het terrein van **onderzoek & ontwikkeling**

TEKST: MARINO BULTINCK

Landen als China en India knagen aan de dominantie die de Verenigde Staten, de Europese Unie en Japan traditioneel hadden in wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling. De economische crisis bevorderde hun inhaalbeweging.

UNESCO presenteerde op 10 november haar World Science Report 2010. Het rapport schetst de belangrijkste ontwikkelingen in het wetenschappelijk onderzoek, innovatie en hoger onderwijs sinds 2005. Het rapport wordt elke vijf jaar samengesteld door een team van onafhankelijke deskundigen. Het beschrijft niet alleen de laatste ontwikkelingen maar analyseert ook belangrijke trends die van invloed zijn op onderzoek & ontwikkeling, zoals de economische crisis.

DOMINANTIE BROKKELT AF

Opmerkelijk is dat de traditionele dominantie van de Verenigde Staten, de Europese Unie en Japan afneemt. Vooral China werpt zich steeds meer op als een belangrijke speler, evenals Brazilië en India. De wereld van onderzoek & ontwikkeling evolueert naar een steeds meer concurrentiële omgeving waarin de stroom van informatie, kennis, personeel en investeringen in twee richtingen verloopt. Landen als China en India grijpen hun versterkte economische status aan om te investeren in hightechbedrijven in Europa en elders waardoor ze in een klap enorm bijwinnen aan technologische expertise. Ook andere opkomende economieën investeren meer dan ooit tevoren in onderzoek & ontwikkeling, waaronder Brazilië, Mexico, Zuid-Afrika en Turkije.

Een gevolg van het feit dat steeds meer landen investeren in wetenschappen, is het verschuiven van de globale invloed. China telt ei zo na meer onderzoekers dan de Verenigde Staten of de Europese Unie en nu al worden er meer wetenschappelijke artikels gepubliceerd dan in Japan. Kanttekening is wel dat er voorlopig minder uit geciteerd wordt dan uit de artikels die verschijnen in de traditionele grote drie.

De wereld is steeds meer onderling verbonden waardoor meer wetenschappelijke samenwerking essentieel is.

DEMOCRATISERING VAN DE WETENSCHAP

Als gevolg van de moderne communicatie-technologieën, kunnen landen die over minder wetenschappelijke expertise beschikken toch zeer actief zijn bij het creëren, verspreiden en vergaren van kennis. Een ontwikkeling die de democratisering van de wetenschap ten goede komt. "De snelle verspreiding van het internet in het Zuiden is een van de meest veelbelovende trends van het nieuwe millennium," zo staat te lezen in het rapport.

Terwijl bepaalde opkomende landen zich in het verleden beperkten tot het uitvoeren van onderzoek & ontwikkeling uitbesteed door ontwikkelde landen, leggen ze zich nu vooral toe op autonome technologische ontwikkeling en op toegepast onderzoek. China, Brazilië en India werken in hoog tempo hun achterstand op het vlak van industrie, wetenschap en technologie

weg. Daardoor kwamen er nieuwe spelers op de markt van grote multinationale ondernemingen in sectoren waaronder autoproductie, consumentengoederen en hightechindustrie zoals vliegtuigbouw.

LAATSTE BASTION VAN DE DOMINANTIE

Op een domein behouden de Verenigde Staten, de Europese Unie en Japan tot nader order hun traditionele dominantie: dat van de patenten. "Van alle indicatoren is het de patentindicator die de grootste ongelijkheid aantoont inzake het creëren van kennis wereldwijd," aldus het rapport. Het US Patents and Trademark Office, het Europees Patent Bureau en het Japans Patent Bureau nemen het leeuwendeel van de patenten voor hun rekening en patenten uitgereikt door deze instellingen worden nog steeds als hoogwaardiger beschouwd.

En ook al leiden ontwikkelingslanden nu meer wetenschappers en onderzoekers op dan vroeger, dit betekent niet dat deze mensen gemakkelijk aan de slag kunnen in hun land van herkomst. Vooral India, Turkije en sommige landen in zuidelijk Afrika en zuidelijk Azië zien veel hoogopgeleide mensen vertrekken. Minstens een derde van de Afrikaanse wetenschappers werkt in het buitenland, volgens cijfers uit 2009. Data van de OESO uit 2008 tonen aan dat van de 59 miljoen migranten in de OESO-landen, er 20 miljoen hoger opgeleid zijn.

TRADITIONELE SPELERS VOELEN DE CRISIS HET ERGST

Alhoewel het moeilijk is om de gevolgen van de economische crisis die in 2008 uitbrak, te kwantificeren, valt uit het rapport op te maken dat de globale crisis zich laat voelen op de budgetten voor onderzoek & ontwikkeling, die vaak het eerst in het vizier worden genomen in tijden van crisis. Amerikaanse bedrijven, die het meest investeren in onderzoek en ontwikkeling, verlaagden hun budgetten met gemiddeld 5 tot 25% in 2009. Bijgevolg kregen de Verenigde Staten rake klappen en konden landen zoals Brazilië, China en India een grotere inhaalbeweging maken dan mogelijk was geweest zonder de crisis.

In een wereld die steeds meer onderling verbonden is, geldt samenwerking als de sleutel tot verdere ontwikkeling, zo ook in de wetenschappen. "Ik ben er meer dan ooit van overtuigd dat regionale en internationale wetenschappelijke samenwerking van essentieel belang is om de met elkaar verbonden, complexe en toenemende uitdagingen waarmee we ons geconfronteerd zien, aan te pakken," zo schrijft UNESCO directeur-generaal Irina Bokova in haar voorwoord van het rapport. In de internationale diplomatie zal wetenschapsdiplomatie in de toekomst een steeds grotere plaats innemen. "Op dit vlak moet UNESCO alle zeilen bijzetten om internationale partnerschappen en samenwerking te verstevigen, vooral voor wat de Zuid-Zuid samenwerking betreft. De wetenschappelijke dimensie van de diplomatie was een van de redenen waarom wetenschappen zijn opgenomen in het mandaat van UNESCO. In een tijdperk waarin wetenschappen enorme mogelijkheden bieden om de toekomst van de mensheid vorm te geven, houdt het niet langer steek om wetenschappelijk beleid te ontwikkelen vanuit een strikt nationaal perspectief." ■

Het UNESCO World Science Report 2010 is te **downloaden** op http://www.unesco.org/science/psd/publications/science_report2010.shtml
Een papieren versie van het UNESCO World Science Report 2010 is te **bestellen** op http://publishing.unesco.org/details.aspx?Code_Livre=4770

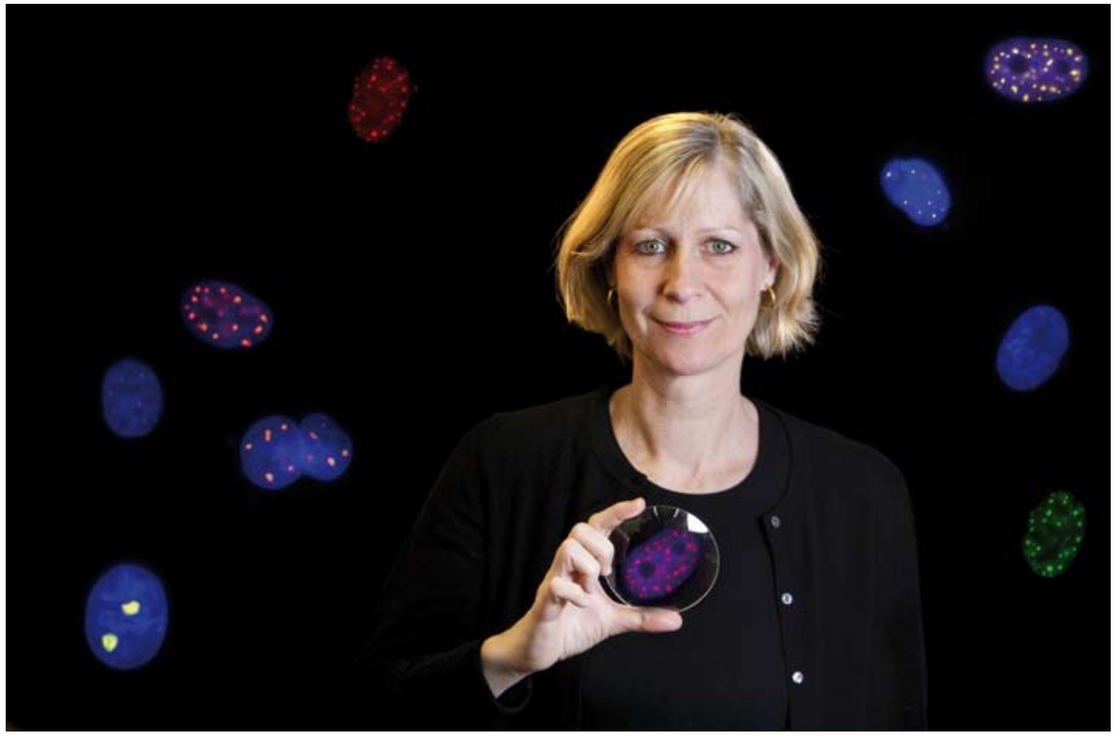

UNESCO@vlaanderen: **Onderwijs**

Onder de noemer UNESCO@vlaanderen starten we een nieuwe reeks om in kaart te brengen wat er allemaal leeft in Vlaanderen dat verband houdt met UNESCO. In dit eerste deel staan we stil bij de wisselwerking tussen UNESCO en het onderwijs in Vlaanderen. Volgende nummers van UNESCO info zullen al het door UNESCO erkende erfgoed in Vlaanderen voorstellen, met inbegrip van werelderfgoed, immaterieel cultureel erfgoed en documentair erfgoed, uitleggen hoe verschillende partners in Vlaanderen zich inzetten voor de verspreiding van het UNESCO-gedachtegoed, en illustreren wat er met Vlaamse ondersteuning wereldwijd op het terrein gebeurt om de uitvoering van het programma van UNESCO vooruit te helpen.

UNESCO lanceerde het UNITWIN/UNESCO Chairs programma om universiteiten te stimuleren om over de landsgrenzen heen samen te werken met andere universiteiten om zo het onderzoek en de kennisoverdracht te bevorderen en de onderwijskwaliteit in het hoger onderwijs te verbeteren. Universitaire onderzoekscentra die het label van UNESCO-leerstoel krijgen, kennen een uitgesproken internationaal karakter en concentreren zich op welomlijnde thema's waaraan UNESCO veel belang hecht.

Wereldwijd zijn er volgens de officiële lijst van de UNESCO 682 leerstoelen in 128 landen die zich met meer dan 70 disciplines bezighouden. Drie van die leerstoelen zijn in Vlaanderen gevestigd. De UNESCO Chair on Building Sustainable Peace (K.U. Leuven), de UNESCO Chair on Eremology (UGent) en de UNESCO Chair on Preventive Conservation, Monitoring and Maintenance of Monuments and Sites (K.U.Leuven).

UNESCO is bijzonder bekommerd om de kwaliteit van het onderwijs en startte daarom met een wereldwijd netwerk van met UNESCO geassocieerde scholen. De aangesloten scholen zetten sterk in op kwaliteitsvol onderwijs en innovatieve leermethoden om studenten voor te bereiden op een actief burgerschap in een steeds complexer wordende maatschappij. Vlaanderen telt tien zulke scholen.

Voorkomen in plaats van genezen

TEKST: KOENRAAD VAN BALEN *

De UNESCO-leerstoel over Preventieve Conservatie, Monitoring en Onderhoud van Monumenten en Sites draagt wereldwijd een preventieve benadering van erfgoedconservatie uit die op internationale waardering kan rekenen, onder meer van het UNESCO Werelderfgoedcentrum.

In maart 2009 werd aan de K.U.Leuven, het Raymond Lemaire International Centre for Conservation (RLICC), de UNESCO-leerstoel ingehuldigd over Preventieve Conservatie, Monitoring en Onderhoud van Monumenten en Sites (officieel: UNESCO Chair on Preventive Conservation, Monitoring and Maintenance of Monuments and Sites, PRECOM^{3}OS) met een tweedaags internationaal symposium.

Plechtige inhuldiging van de UNESCO-leerstoel op 24 maart 2009 in Leuven.

BIJZONDERE BAND MET ECUADOR

Er volgde in december 2009 aan de Architectuurfaculteit van de Universiteit van Cuenca in Ecuador een inhuldiging in het Zuiden. Deze tweede inhuldiging sloot aan bij de viering van de tiende verjaardag van de opname van de stad Cuenca op de Werelderfgoedlijst en viel ook samen met de start van het tweede symposium voor erfgoedspecialisten in de Andes. De verankering van de Universiteit van Cuenca in de activiteiten van de Leerstoel wordt ondersteund door een tien jaar durend partnerschap (2006-2016) dat expertise verbindt tussen Vlaamse Universiteiten en de Universiteit van Cuenca in Ecuador. Eén van die projecten in die samenwerking heeft als doel wetenschappelijke expertise op te bouwen voor het beheer van werelderfgoedsteden uitgaande van een op monitoring en op onderhoud gerichte conservatie.

De UNESCO-leerstoel speelt in op een zeer specifieke en internationaal gewaardeerde benadering van preventieve conservatie die in Vlaanderen sinds ongeveer 20 jaren bestaat. Deze expertise is in de leerstoel verankerd door de deelname van Monumentenwacht Vlaanderen.

UITGESPROKEN INTERNATIONALE DIMENSIE

De opzet van de Leerstoel werd al inhoudelijk op Europese schaal voorbereid in 2007 door twee seminaries over preventieve conservatie en monitoring van het architecturale erfgoed (Seminars on Preventive Conservation en Monitoring of the Architectural Heritage, SPRECOMAH), een door de Europese Commissie ondersteund project. Met de medewerking van Monumentenwacht Nederland en van Monumentenwacht Vlaanderen werd in Leuven (juni 2007) en in Fontevraud aan de Val de Loire in Frankrijk (mei 2008) de praktische haalbaarheid van een preventief erfgoedbehoud aangetoond. Wetenschappelijke inbreng werd aangereikt door de projectpartners en een twintigtal geselecteerde specialisten uit een tiental Europese landen.

Na het eerste SPRECOMAH-seminarie werd op een ruimere internationale schaal in samenwerking met UNESCO het eerste seminarie over preventieve conservatie, monitoring en onderhoud van monumenten en sites georganiseerd in Leuven in december 2007. Hiermee werd voor het eerst naar de belangstelling voor dit thema gepolst buiten de Europese grenzen.

OPLEIDING VAN ERFGOEDPROFESSIONALS

Het RLICC aan de K.U.Leuven dat de UNESCO-leerstoel onderdak verleent, heeft meer dan dertig jaar ervaring met de opleiding van jonge professionelen met een uiteenlopende academische en culturele achtergrond. De opleiding werd aan het Europeacollege in Brugge opgericht in 1976 door wijlen Professor Raymond Lemaire. Hij was in 1964 de penhouder van het Charter van Venetië, de eerste belangrijkste doctrinaire richtlijn voor het omgaan met monumenten en sites die door de internationale gemeenschap als zodanig werd erkend. Vijf jaar later verhuisde de opleiding naar de K.U.Leuven.

Sinds meer dan twintig jaar wordt aan het RLICC ook onderzoek verricht met het doel deze internationale en interdisciplinaire opleiding te ondersteunen en verder te ontwikkelen. Met de toekenning van de UNESCO-leerstoel aan het RLICC aan de K.U.Leuven onderstreept UNESCO dat de opleiding- en onderzoeksactiviteiten de vele afgestudeerden de nodige inzichten aangereikt hebben om op zeer verscheidene plaatsen en binnen verschillende soorten organisaties effectief bij te dragen tot erfgoedbehoud.

DE WAARDE VAN PREVENTIEVE CONSERVATIE

De algemeen geldende uitspraak dat voorkomen beter is dan genezen, geldt ook in de erfgoedzorg. Preventief beleid voorkomt dat men zo lang wacht met conservatiemaatregelen dat het erfgoed dermate aangetast is dat belangrijke ingrepen nodig zijn om het monument voor de toekomst te vrijwaren. Nochtans is dat in vele landen zo – ook in Vlaanderen tot zo'n twintig jaar terug.

Verschillende factoren hebben in Vlaanderen geholpen om de trend te keren en onderhoud een prominente plaats te geven in erfgoedbehoud. De invoering van de onderhoudspremies voor monumenten is daarbij doorslaggevend geweest.

Sindsdien worden eigenaars en beheerders aangezet om monumenten te onderhouden zodat verder verval wordt tegengegaan. In Nederland was toen al aangetoond dat deze benadering kosteneffectief is. De kost van uitgesteld onderhoud loopt immers meer dan lineair op met de tijd zodat elk jaar dat langer wordt gewacht de kosten drastisch toenemen.

AUTHENTICITEIT VAN HET ERFGOED BEVORDEREN

De ervaring met Monumentenwacht in Nederland had bovendien aangetoond dat door tijdig onderhoud ook meer van de authentieke materialen konden worden behouden en dat deze benadering het behoud van authenticiteit dus bevordert. De schade aan materialen neemt bij gebrek aan onderhoud meestal ook meer dan lineair toe, waardoor hun behoud wordt bevorderd door tijdig in te grijpen.

Het is ook onze overtuiging dat een op preventie en onderhoud gericht erfgoedbehoud leidt naar een spreiding van de verantwoordelijkheid voor dat behoud. Eigenaars, gebruikers en beheerders zijn immers goed geplaatst om de toestand van het erfgoed op te volgen. Indien ze daarin ondersteund worden, dan wordt de verantwoordelijkheid voor het behoud verdeeld van de overheid naar de vele betrokkenen. Het is deze ondersteuning die Monumentenwacht ook in Vlaanderen aanreikt. Door sensibilisering, door informatieverstrekking en door het uitvoeren van inspecties van historisch waardevolle gebouwen zorgt Monumentenwacht ervoor dat eigenaars en beheerders de toestand van hun erfgoed kennen en weten hoe ze het kunnen onderhouden.

VOORBEELDPRAKTIJK VOOR INTERNATIONALE GEMEENSCHAP

De toestandrapporten die Monumentenwacht opmaakt kunnen dienen voor de aanvraag van onderhoudspremies zodat eigenaars en beheerders daarin ook door de overheden (Vlaams gewest, provincies en gemeenten) worden ondersteund. De toestandsrapporten laten eigenaars, Monumentenwacht en de overheid ook toe de toestand van het gebouwde erfgoed te “monitoren”. Monumentenwacht Vlaanderen is bijgevolg een reëel bestaande en goed werkende organisatie die erfgoedbehoud koppelt aan monitoring en onderhoud, bijgevolg is het ook een voorbeeld dat aan de internationale gemeenschap ter inspiratie kan worden aangereikt.

Monumentenwacht Vlaanderen demonsteert een inspectiein de Sint-Jacobskerk in Antwerpen tijdens de PRECOMOS-conferentie in 2007.

ONDERSTEUNING VOOR DE UNESCO WERELDERFGOEDCONVENTIE

Een van de meest in het oog springende activiteiten van UNESCO in de culturele sector is de uitvoering van de Werelderfgoedconventie. Dankzij deze conventie zijn inmiddels wereldwijd nagenoeg duizend monumenten en landschappen opgenomen op de Lijst van het Cultureel en Natuurlijke Werelderfgoed. Het beheer van het werelderfgoed vergt specifieke expertise steunend op een steeds evoluerende kennis over hoe het best met dat werelderfgoed wordt omgegaan. De PRECOM^{3}OS UNESCO-leerstoel vervult op dat vlak een voortrekkersrol.

De operationele aanbevelingen voor de implementatie van de Werelderfgoedconventie bevatten vijf strategische objectieven waaraan de UNESCO-leerstoel in meer of mindere mate wil bijdragen: het versterken van de geloofwaardigheid van de Werelderfgoedlijst; het verbeteren van de effectieve conservatie van het werelderfgoed; kennis en vaardigheden in de verschillende betrokken landen ontwikkelen; de publieke belangstelling en betrokkenheid voor het werelderfgoed verhogen door gepaste sensibilisering en informatie; en de rol van de gemeenschappen in de implementatie van de Werelderfgoedconventie vergroten.

In het bijzonder wil de UNESCO-leerstoel de voorbeeldige bijdrage bekendmaken, en verder bevorderen, van Monumentenwacht tot een preventieve benadering van erfgoedbehoud. Monumentenwacht is onderdeel van een monitoringinstrument voor effectieve preventieve conservatie. De benadering van Monumentenwacht is ook gericht op het versterken van eigenaars en beheerders (dus de gemeenschap) in hun dagelijkse en continue zorg voor het erfgoed. Daarnaast is er de lange ervaring met de internationale en interdisciplinaire opleiding in de monumentenzorg aan RLICC die kan bijdragen tot communicatie en opleiding ten behoeve van een betere monumentenzorg.

BETERE OPVOLGING VAN TOESTAND WERELDERFGOED

De Werelderfgoedconventie voorziet in een regelmatige rapportering van de bewaringstoestand van het werelderfgoed. Dat gebeurt op basis van een periodieke rapportering. In dat rapport dient elke lidstaat aan te geven wat zijn bijdrage is aan de Werelderfgoedconventie. De rapportering dient vier doelen: de toepassing van de Werelderfgoedconventie door de rapporterende overheid; het behoud van uitzonderlijke universele erfgoedwaarde van de eigendommen ingeschreven op de Werelderfgoedlijst; de monitoring van de veranderende omstandigheden en de staat van behoud van de werelderfgoedsites; het bevorderen van regionale samenwerking en informatie-uitwisseling tussen de lidstaten ter ondersteuning van de Werelderfgoedconventie en van de conservatie van het werelderfgoed.

Deze rapporten worden per lidstaat opgemaakt binnen elke regio. Alle landen van een regio moeten in hetzelfde jaar hun rapport indienen. UNESCO, meer bepaald het Werelderfgoedcentrum, is vragende partij om dit proces en de monitoring te verbeteren. De activiteiten van de PRECOM^{3}OS UNESCO-leerstoel willen dat proces van monitoring van de bewaringstoestand maar ook van de evolutie van de (bijzondere) erfgoedwaarden verbeteren. Zodoende draagt de leerstoel bij tot regionale samenwerking waar lidstaten van de Conventie toe worden uitgenodigd.

SAMENWERKING MET HET ZUIDEN

Hoe op de schaal van een stad (wereld)erfgoed op de best mogelijke manier kan worden beheerd is onderwerp van het onderzoek aan de Universiteit van Cuenca in Ecuador. Met de steun van het Universitair Ontwikkelingssamenwerkingsprogramma van de Raad van Vlaamse Rectoren (VLIR-UOS) wordt een project gefinancierd voor een periode van tien jaar (2006-2016) aan de Universiteit van Cuenca. Het bundelt onderwijs- en onderzoeksactiviteiten over het beheer van werelderfgoedsteden. De methodologie die ontwikkeld wordt gaat uit van de identificatie van de erfgoedwaarden die een historische stad uitmaken. Hierbij wordt de kwetsbaarheid van dat erfgoed ook gedocumenteerd zodat een strategie van preventieve conservatie kan worden ontwikkeld. Fundamenteel daarbij is dat de veranderingen in de stad en meer bepaald de impact op de erfgoedwaarden kan worden opgevolgd. Een deel van de stad Cuenca, een van de twee werelderfgoedsteden van Ecuador, is daarbij het onderwerp van een pilootstudie. Er wordt nagegaan hoe een monitorings- en onderhoudsbenadering van erfgoed kan worden opgezet in de stad. De werkmethode van Monumentenwacht Vlaanderen werkt daarbij inspirerend.

De sterkte uitwisseling tussen het team van de K.U.Leuven en van de KaHo Sint-Lieven in Gent, het team aan de Universiteit van Cuenca en de andere partners in de UNESCO-leerstoel, verzekert dat expertise wordt gedeeld en dat nieuwe onderzoeksthema’s worden aangeboord waarvan de resultaten via het onderwijs worden verspreid. Naast academische informatiedeling is er ook aandacht voor verspreiding van informatie naar het grote publiek om zodoende mensen te sensibiliseren.

“De leerstoel draagt bij tot de regionale samenwerking tussen lidstaten van de Werelderfgoedconventie”

ONDERZOEK EN SENSIBILISERING

De lopende activiteiten van de PRECOM^{3}OS UNESCO-leerstoel omvatten onderzoeksactiviteiten en activiteiten voor informatieverspreiding en sensibilisering.

Een belangrijk aspect van de werking is de promotie van de concepten van preventieve conservatie en monitoring, zoals gebeurde tijdens de internationale conferentie over geplande conservatie in Como (Italië) in oktober 2009. Als een vervolg op overleg tijdens de conferentie in Como werd in februari 2010 het Seminar on Condition Reporting Systems for the Built Cultural Heritage georganiseerd door Monumentenwacht Vlaanderen. De aandacht ging vooral naar praktische aspecten van preventieve conservatie. Er werd in het bijzonder gekeken naar de verschillende softwareplatformen die worden gebruikt en ontwikkeld voor de monitoring van de bewaringstoestand van monumenten en hun erfgoedinhoud. Monumentenwacht Vlaanderen, Monumentenwacht Noord-Brabant (Nederland) en de Politecnico di Milano stelden hun expertise en systemen voor. Ook de medewerkers van de Universiteit van Cuenca waren aanwezig en konden toelichting geven over de stand van zaken van hun werkplatform. Daarnaast werden ook de nieuwe Europese ontwerpnormen in verband met de toestandbeschrijving van erfgoed onderzocht. Hieruit bleek dat er een fundamentele conceptuele fout zat in de norm, waar inmiddels volgens onze laatste informatie is aan tegemoetgekomen in de laatste versie van de ontwerpnorm.

Naast de organisatie van seminaries is de uitvoering van onderzoek een belangrijke doelstelling van de UNESCO-leerstoel. Verschillende onderzoekers verrichten fundamenteel onderzoek naar aspecten van preventieve conservatie en monitoring binnen het RLICC.
Neža Čebron Lipovec, Kunsthistorica en Master in Conservation uit Slovenië, onderzoekt de verschillende Monumentenwachten of gelijkaardige organisaties in Europa. Ze gaat na hoe aan de hand van hun activiteiten en benaderingen, preventieve conservatie en preventief onderhoud kunnen worden gedefinieerd.
Stedebouwkundige en Master in Conservation Hsien-yang Tseng uit Taiwan, onderzoekt de sociale dimensie van preventieve conservatie. Hij gaat na hoe sociale betrokkenheid en een preventieve conservatie strategie elkaar kunnen versterken.

De historische stadskern van Cuenca.

Veronica Heras, architect en Master in Conservation van de Universiteit van Cuenca, ontwikkelt binnen het VLIR-UOS project een instrument voor het beheer van werelderfgoedsteden aan de hand van Geografische Informatie Systemen (GIS).
Dina Bakhoum, architect werkzaam bij de Agha Khan foundation (Egypte), doctoreert eveneens op een thema dat ingaat op de traditionele duurzame onderhoudstructuren die binnen de Waqf in het historische Cairo bestonden.

Uit het voorgaande is duidelijk geworden dat de PRECOM^{3}OS UNESCO-leerstoel via onderwijs en onderzoek tracht in te spelen op een belangrijke behoefte die het Werelderfgoedcentrum van UNESCO heeft geïdentificeerd en een steun kan zijn voor alle lidstaten die de Werelderfgoedconventie hebben ondertekend. Tegelijk erkent het de expertise die in Vlaanderen aanwezig is bij het RLICC aan de K.U.Leuven en bij Monumentenwacht Vlaanderen. De expertise die in samenwerking met de Universiteit van Cuenca wordt ontwikkeld zal de bijdrage van de Leerstoel nog doen toenemen en maakt meteen duidelijk dat een Zuid-Noord samenwerking de spreiding van de informatie naar het Zuiden bevordert. ■

Het Raymond Lemaire International Centre for Conservation (RLICC): http://sprecomah.eu/RLICC
De UNESCO Chair on Preventive Conservation, Monitoring and Maintenance of Monuments and Sites: http://precomos.org

* De auteur is leerstoelhouder van PRECOM^{3}OS en directeur van het Raymond Lemaire International Centre for Conservation, K.U.Leuven

Bouwstenen van **duurzame vrede** verzamelen

TEKST: PATRICIA MORALES *, MARINO BULTINCK

De UNESCO-leerstoel voor het Opbouwen van Duurzame Vrede brengt studenten, docenten en onderzoekers van Europa en Latijns-Amerika samen om interculturele dialoog te bevorderen en de weg naar duurzame vrede uit te rekenen.

De UNESCO Chair on Building Sustainable Peace is sinds 2007 toegekend aan het Centre for Peace Research van het Institute for International and European Policy van de K.U. Leuven. De leerstoel stelt zich als doel om een geïntegreerde benadering uit te dragen van onderzoek, opleiding en documentatie omtrent het opbouwen van een duurzame vrede. Daartoe bevordert de leerstoel multidisciplinair onderzoek naar de voorwaarden voor duurzame vrede en naar de oorzaken van oorlogen en andere vormen van conflicten. De leerstoel propageert eveneens wereldwijde samenwerking en stimuleert de mondiale verspreiding van de resultaten van vredesonderzoek.

ONLINEWOORDENBOEK

De UNESCO-leerstoel ging van start met een project voor het ontwikkelen van een soort van onlinewoordenboek rond het concept van 'intellectuele en morele solidariteit'. Het oprichtingsverdrag van UNESCO uit 1945 stelt dat intellectuele en morele solidariteit voorwaarden zijn voor een duurzame vrede maar ze definieert deze begrippen niet. Vandaar het idee om een verklarende lijst van sleutelwoorden op te stellen met betrekking tot solidariteit, zowel vanuit filosofisch als historisch perspectief. Maar daar houdt het project niet op. Het thema wordt ook benaderd vanuit een normatief perspectief. Dit betekent dat belangrijke conventies, verdragen en verklaringen van VN-organisaties en andere dergelijke relevante teksten onderzocht worden. Het is de bedoeling om het resultaat van dit onderzoek ter beschikking te stellen van experts, vertegenwoordigers van niet-gouvernementele organisaties, artiesten en politici zodat zij er zich kunnen door laten inspireren.

INTERCULTURELE TELECONFERENTIES

Een initiatief dat treffend het internationale karakter van de leerstoel illustreert, is het *Bridging Cultures II / Culturas en diálogoII* project. Het bouwt voort op een reeks van acht teleconferenties die plaatsvonden binnen het kader van het tweede Universeel Forum van Culturen dat plaatsvond in de Mexicaanse stad Monterrey in het najaar van 2007. Dit forum stelt zich tot doel om wereldwijd de interculturele dialoog te bevorderen. Het is vooral een ontmoetingsplaats voor vertegenwoordigers van allerlei organisaties die kennis en ervaringen uitwisselen en nieuwe samenwerkingsverbanden smeden.

Naar aanleiding van het derde Universeel Forum van Culturen in Valparaíso (Chili) van 22 oktober tot 5 december 2010, organiseerde de UNESCO-leerstoel voor het Opbouwen van Duurzame Vrede voor de tweede keer een reeks videoconferenties waarvan de centrale thema's aansloten bij wat er op het forum aan bod kwam.

Tijdens de zeven teleconferenties kregen studenten, docenten en onderzoekers van universiteiten in Argentinië, België, Chili, Mexico en Spanje de kans om samen geanimeerde discussies te voeren over uiteenlopende onderwerpen. De conferenties behandelden telkens een specifiek thema: de identiteit en de waarden van Latijns-Amerika die terug te vinden zijn in het cultureel en natuurlijk werelderfgoed van de regio; vrede, democratie en mensenrechten in Latijns-Amerika; de sociale en ethische rol van kunst; het gebruik van nieuwe informatie- en communicatietechnologie in het onderwijs; geschiedenis, sociale samenhang en culturele diversiteit; water als universeel mensenrecht. Op 14 december was er een afsluitende videoconferentie waarbij de deelnemers de conclusies en de slotverklaring van het derde Universeel Forum van Culturen bespraken.

SOCIALE EN ETHISCHE IMPLICATIES VAN ONDERZOEK

Verder doet de UNESCO-leerstoel voor het Opbouwen van Duurzame Vrede ook aan onderzoek. Zo voert de leerstoel in 2010 en 2011 onderzoek naar de rol van universiteiten en onderzoeksinstellingen bij het ontzenuwen van conflicten en het opbouwen van een duurzame vrede.

Titel van het onderzoek is *Van intellectuele en morele solidariteit naar verstandige solidariteit*. Via dit onderzoek wil de leerstoel wetenschappers aanzetten om meer te gaan nadenken over de sociale en ethische implicaties van hun onderzoek en om daarover met elkaar in debat te gaan.

UNESCO ontwikkelde verschillende ethische codes die verband houden met wetenschappelijk onderzoek maar heeft daarop geen alleenrecht. Ook verschillende professionele verenigingen, niet-gouvernementele organisaties en academische instellingen ontwikkelen ethische codes. Deze grote variëteit aan ethische codes vormt een interessante bron om het principe van intellectuele en morele solidariteit dat is vervat in het oprichtingsverdrag van UNESCO, tegen het licht van deze nieuwe ontwikkelingen te houden.

Het onderzoek wil bestaande ethische codes verzamelen en het als basis gebruiken, samen met de bijdragen van de wetenschappers en denkers die aan het onderzoek meewerken, om de aanzet te geven tot een nieuwe ethische code voor wetenschappers en onderzoekers waarin verstandige solidariteit centraal staat. ■

De UNESCO Chair on Building Sustainable Peace:
www.onlineunesco.org
Het videokanaal van de UNESCO-leerstoel met meer dan 90 filmpjes: www.youtube.com/onlineunesco

* Dr. Patricia Morales coördineert de UNESCO Chair on Building Sustainable Peace.

Duurzaam waterbeheer in droge gebieden

TEKST: DONALD GABRIELS, WIM CORNELIS *

De UNESCO-leerstoel voor Eremologie helpt lokale gemeenschappen in droge gebieden over de hele wereld om door een combinatie van traditionele en nieuwe technologie te komen tot een duurzaam (water)beheer dat de biodiversiteit verrijkt en de armoede bestrijdt.

Als reactie op de intense droogte en 'verwoestijning' waarmee de Sahel vanaf de jaren 1970 werd geconfronteerd, en de daaropvolgende schrijnende honger, totaal watergebrek en miljoenen doden, richtte het onderzoek en het onderwijs van de toenmalige leerstoel voor Bodemfysica van de UGent zich ten dele op aride en semi-aride gebieden. Er werden tweejaarlijkse zomercursussen rond bodem- en waterbeheer ingericht en in 1987 werd voor het eerst gebruik gemaakt van de term 'eremologie', toen een 3-weken durende postgraduaatscursus in eremologie aan de UGent werd ingericht. Uiteindelijk leidde dit in september 1989 tot de oprichting van het International Center for Eremology (ICE) op de gronden van de huidige Faculteit Bio-ingenieurswetenschappen van de Universiteit Gent (Campus Coupure), onder impuls van Em. Prof. dr. ir. Marcel De Boodt. In hetzelfde jaar startte ook de tweejarige Masteropleiding Eremology met de steun van VLIR (Vlaamse Interuniversitaire Raad). Deze opleiding smeltte in 1997 samen met de Ma-opleiding Soil Science van het International Training Centre van de Faculteit Wetenschappen, tot de Ma-opleiding Physical Land Resources.

WETENSCHAPPELIJKE ONDERSTEUNING VAN UNESCO

De oprichting van de UNESCO-leerstoel voor Eremologie, plechtig ingeluidigd in januari 2008, was het resultaat van de jarenlange samenwerking met UNESCO, waarbij wetenschappelijke steun wordt gegeven aan programma's van de Intergouvernementele Oceanografische Commissie (IOC), het Internationaal Hydrologisch Programma (IHP), en Mens en Biosfeerprogramma (MAB).

Jessour voor opvang van oppervlakkig afstromend regenwater in Tunesië.

De UNESCO-leerstoel wil een forum zijn voor studie en onderzoek van processen van verwoestijning en ook bijdragen tot het voorkomen van desertificatie, en het vinden en toepassen van bestrijdingsmiddelen tegen verwoestijning. Bij uitbreiding wenst de Leerstoel zich te richten op duurzaam beheer in aride, semi-aride en droge subhumide gebieden (de zogenaamde drylands). ▸

Eremologie

Het was de Franse Professor Théodore Monod, stichter in 1938 van IFAN, l'Institut Français d'Afrique Noire, Dakar, Senegal, die voor het eerst de term 'eremologie' gebruikte naar het Grieks ερημος of 'eremos', wat zowel op woestijn als op verwoestijning kan slaan.

Prof. Monod moedigde Prof. De Boodt aan om te starten met een lessenreeks en onderzoek over en naar verwoestijning en het beheer van 'droge gronden'. Een nieuwe tak van de wetenschap, met name eremologie, zijnde de studie en bestrijding van verwoestijning, was ontstaan.

Om het onderzoek naar eremologie te promoten beloont de Prijs De Boodt-Maselis jaarlijks, en dit sinds 1991, de meest verdienstelijke student, zowel vanuit sociaal als academisch oogpunt, in het vakdomein eremologie.

In 1992 definieerde de Agenda 21 van UNCED (United Nations Conference on Environment and Development) in Rio de Janeiro desertificatie of verwoestijning als "landdegradatie in aride, semi-aride en droge subhumide gebieden onder invloed van verschillende factoren, waaronder klimaatverandering en menselijke activiteiten." Vaak wordt de term echter ook ruimer geïnterpreteerd en omvat ze verschillende vormen van landdegradatie voorkomend in alle klimaatszones van de wereld en dus ook bij ons.

De Leerstoel speelt in op de onderzoeks-prioriteiten zoals die werden voorgesteld in de UNESCO Tunis Verklaring opgesteld in 2006, het Internationaal Jaar van Woestijnen en Verwoestijning.

STRIJD TEGEN VERWOESTIJNING

Een belangrijke oorzaak van verwoestijning is de overexploitatie van de natuurlijke hulpbronnen onder invloed van demografische druk (onaangepaste landbouwpraktijken, overbegrazing, ontbossing,…). Dit leidt tot het verdwijnen van vegetatie en het terugdringen van biodiversiteit enerzijds, maar anderzijds en vooral tot degradatie van de bodem (water- en winderosie, bodemverdichting, verzilting, waterstagnatie, nutriënttekort, enz…). Hierdoor is de bodem veel minder gewapend tegen meteorologische droogteperiodes (het uitblijven van neerslag) en ontstaat landbouwkundige droogte (tekort aan voor de plant beschikbaar water). Niet alleen de landbouwkundige productie komt in het gedrang, maar ook het functioneren van ecosystemen in het algemeen.

De strijd tegen verwoestijning vereist dan ook lokale acties, die rekening houden met de behoeften van de lokale bevolking. Bijgevolg speelt de mens een centrale rol, zowel in de woestijnvorming, als in de bestrijding ervan – en daar wil de UNESCO-leerstoel voor Eremologie toe bijdragen.

KENNISUITWISSELING EN VELDWERK

In de week van 17 juni 2010, de Werelddag van Desertificatie, bracht de UNESCO-leerstoel een aantal lokale en internationale onderzoekers in het Internationaal Centrum voor Eremologie (ICE) samen om tijdens een conferentie hun onderzoek in verband met desertificatie en landdegradatie aan het publiek voor te stellen. De onderzoeksresultaten worden in een speciale uitgave van het ICE gepubliceerd.

De UNESCO-leerstoel is ook aanwezig en actief 'in het veld', op het terrein in droge gebieden. Het lokale onderzoek richt zich in hoofdzaak op het beheren van bodems om regenwater optimaal te kunnen benutten. Dit betrachten we ofwel door oppervlakkig afstromend regenwater op te vangen via structuurmaatregelen en zo de hydrologische processen in de bodem optimaal te regelen ten gunste van de plantengroei, ofwel door de fysische bodemkwaliteit (o.a. infiltratiecapaciteit en waterbergend vermogen) te optimaliseren zodat meer regenwater wordt opgehouden waar het valt (dus in de bodem). Daarbij streven we steeds een samengaan van traditionele technologie en moderne kennis na.

OPVANG VAN OPPERVLAKKIG AFSTROMEND REGENWATER

In Tunesië voeren we impactstudies uit naar de efficiëntie van traditionele wateropvangsystemen, de zogenaamde 'jessour', die bestaan uit een helling (impluvium) voor het opvangen van regenwater, een terras waarop de planten groeien en een dijk die het afvloeiwater en het getransporteerde sediment tegenhoudt. Dit onderzoek wordt samen met het Institut des Régions Arides van Tunesië verricht.

Een van de projecten in Chili, die lopen in samenwerking met CAZALAC (Watercentrum voor de aride en semi-aride zones in Latijns-Amerika en de Caraïben), La Serena, richt zich op de dimensionering en ontwikkeling van een systeem van infiltratiegreppels voor opvang van regenwater en dit voor herbebossing in droge stenige bodems in het noordelijke en centrale deel van Chili.

Ervaring werd eerder opgedaan in studies uitgevoerd in het kader van een FAO-project op de Kaapverdische eilanden die onderhevig zijn aan korte intense regenbuien met een totale jaarlijkse neerslag variërend tussen 100 en 500 mm. Micro-terrassen werden aangelegd om regenwater op te vangen op lichte of sterk hellende terreinen en dit voor de groei van *Parkinsonia aculeata* en *Prosopis juliflora*.

Zonder water is productieve landbouw onmogelijk, laat staan duurzame ontwikkeling.

In het najaar van 2010 zijn we in Niger (omgeving van de hoofdstad Niamey) gestart met het evalueren van de hydrologische impact van diverse technieken om water op te vangen. Het onderzoek loopt op de proefvelden van het Institut National de Récherches Agronomiques du Niger (INRAN).

OPTIMALISEREN VAN FYSISCHE BODEMKWALITEIT

In China werd de impact van verschillende bodembewerkingen op de vochtvoorraad in de bodem (waterbalans) nagegaan op hellende percelen in het noordoosten van het Chinese leemplateau (nabij de oude Chinese hoofdstad Luo Yang in de He Nan-provincie). We stelden vast dat met een diepe grondbewerking waarbij de bodem niet gekeerd wordt (minimale grondbewerking of 'conservation tillage') en een strolaag die als bedekking op het veld achterblijft na de oogst van wintertarwe, meer water in de bouwvoor kon worden opgeslaan. Ook al laten de lokale boeren traditioneel geen stro op het veld achter omdat deze moet dienen als voeder voor de dieren, toch zijn de landbouwers overtuigd van het nut van niet-kerend ploegen en werd zelfs een lokale diepgronder (V-ploeg) ontworpen en momenteel gepromoot. Bijkomend voordeel van deze bodembewerkingen is dat het verlies aan bodem en voedingstoffen via watererosie zeer sterk beperkt wordt. In 2011 starten we in Chendu nieuw bodemhydrologisch onderzoek dat mede wordt gefinancierd door de Chinese Academie voor Wetenschappen.

"Bodembeheer om regenwater optimaal te benutten is een sleutel tot duurzame ontwikkeling"

Ook in het noorden van Ethiopië (Tigray) evalueren we de impact van verschillende bodembewerkingen op de waterbalans. Gezien de klimatologische, bodemkundige, socio-economische en landbouwkundige context in het studiegebied totaal verschillend is aan deze in China, dringen zich andere oplossingen op. In dit project trachten we de principes van conserveringslandbouw (niet of niet-kerend ploegen, bedekt houden van de akkers met minimum 30% oogstresten, gewasrotatie) die in het studiegebied traditioneel niet worden toegepast, te verenigen met de lokale traditionele 'marasha' ploeg. Het gebruik van permanente bedden (waarbij oogstresten blijven staan, maar waarbij natuurlijke drainage mogelijk is) blijkt op de zware kleibodems de beste resultaten op te leveren. In het project wordt rechtstreeks samengewerkt met de landbouwers uit de omgeving – de proefveldjes bevinden zich op hun velden. Landbouwers die niet meededen bekeken het hele gebeuren aanvankelijk met veel argwaan, maar na een paar jaar beginnen ze spontaan de voor hen nieuwe techniek op hun velden toe te passen.

Niet-kerende V-ploeg die gepromoot wordt in het noordoosten van het Chinese leemplateau.

In het najaar van 2010 zijn we in Malawi gestart met het evalueren van conserveringslandbouwpraktijken die sinds een of meerdere jaren door de lokale landbouwers worden toegepast.

ONDERZOEK ROND VERWOESTIJNING

Verder wordt onderzoek rond verwoestijning, het voorkomen en het bestrijden ervan, en modelleren van water- en stoftransport op en in de bodem gevoerd door onderzoekers uit Congo, Kenia, Tanzania, Iran, Marokko, Syrië, Tunesië en Vietnam.

In het kader van het Kyoto-protocol sloten het DGF (Direction Générale Forestale) van Tunesië en de Vlaamse Gemeenschap een akkoord om 50.000 ha te beplanten met *Acacia raddiana* in de droge zone van Tunesië en dit binnen en rond het UNESCO-biosfeerreservaat Djebel Bou Hedma en de nationale parken Dghoumes en Sidi Toui. Nadat reeds 15.000 ha zijn aangeplant worden al veranderingen in micro-klimaat waargenomen, meer bepaald in temperatuur, lucht- en bodemvocht, radiatie en reflectie, in de vegetatie (biodiversiteit), en in organisch stofgehalte.

BIJDRAGE AAN INTERNATIONALE ONTWIKKELINGSDOELEN

Het Internationaal Centrum voor Eremologie met de UNESCO-leerstoel en de Vlaamse Gemeenschap dragen zeker hun steentjes bij tot het vervullen van de eerste en zevende Millenniumdoelstelling van de Verenigde Naties. In de eerste plaats streven we er naar om het verlies aan natuurlijke hulpbronnen te beperken en te voorkomen, door maatregelen te nemen tegen bodemdegradatie en woestijnvorming, door herbebossing en behoud van biodiversiteit en dit in gebieden met een schrijnend tekort aan water. Omdat in deze droge gebieden maar liefst meer dan 2 miljard mensen wonen, dragen we op die manier ook bij tot het bestrijden van extreme armoede en honger. ■

Het Internationaal Centrum voor Eremologie met de UNESCO-leerstoel: www.soilman.ugent.be/eremology/

* Prof. Donald Gabriels is eerste voorzitter van de UNESCO-leerstoel voor Eremologie aan het International Center for Eremology (Ugent) en Prof. Wim Cornelis is co-voorzitter.

Voorlopers voor **kwaliteitsvol onderwijs**

TEKST: MARINO BULTINCK

Het netwerk van UNESCO geassocieerde scholen verenigt scholen die het gedachtegoed van UNESCO en de Verenigde Naties hoog in het vaandel dragen en het voortouw willen nemen in de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs. Vlaanderen telt tien zulke scholen.

Het wereldwijde netwerk van met UNESCO geassocieerde scholen, het UNESCO Associated Schools Project Network (ASPnet), ontstond in 1953. Wat begon als een klein initiatief met ongeveer 30 scholen in 15 lidstaten, is ondertussen uitgegroeid tot een van 's werelds grootste en uniekste netwerken met meer dan 8.500 instellingen (openbaar en privé, in de stad en op het platteland, groot en klein, academisch en technisch, hightech en lowtech – van kleuter-, lagere en secundaire scholen tot lerarenopleidingen) in 179 landen verspreid over de hele wereld.

Hoewel de ASPnet-scholen onderling nogal verschillen qua grootte, infrastructuur en locatie, streven ze allemaal hetzelfde doel na: de vredesopvoeding van kinderen en jongeren, zodat zij kunnen uitgroeien tot verantwoordelijke en zorgzame burgers die uitstekend voorbereid zijn op een actieve participatie in de steeds complexer wordende samenleving.

BIJZONDERE BENADERING VAN ONDERWIJS

ASPnet-scholen onderscheiden zich onder meer door de aandacht die ze besteden aan essentiële aspecten als: de verbetering van de onderwijsinhoud door die aan te passen aan de doelgroep en de situatie; de bevordering van het leerproces, waarbij de leerlingen op de eerste plaats komen en de leerkrachten hen begeleiden; de ontwikkeling van sociale vaardigheden en competenties die kinderen en jongeren nodig hebben om te kunnen slagen in deze snel veranderende wereld van uitdagingen en kansen; het stimuleren van creativiteit en verbeelding en de ontwikkeling van de talenten die kinderen en jongeren in zich hebben; de introductie van een vakoverschrijdende en multidisciplinaire aanpak en team teaching, en van daaruit een holistische benadering van onderwijs; de verbetering van het klimaat op school; de invoering van democratische principes; het betrekken van de ouders en de plaatselijke leefgemeenschap; het stimuleren en promoten van een positieve vorm van globalisering voor de strijd voor onderwijs voor allen.

ASPnet plaatst leerlingen centraal en prikkelt hen met innovatieve leermethoden.

-Als basis voor de ontwikkeling van projecten schuift het ASPnet vier hoofdthema's naar voren waarrond ASPnet-scholen kunnen werken: wereldproblemen en de rol van de Verenigde Naties bij het oplossen ervan; duurzame ontwikkeling; vrede en mensenrechten; en intercultureel leren.

WERELDPROBLEMEN EN DE ROL VAN DE VERENIGDE NATIES BIJ HET OPLOSSEN ERVAN

ASPnet-scholen organiseren dikwijls activiteiten die aansluiten bij de prioriteiten van de VN en UNESCO zoals bijvoorbeeld vrede, armoede, honger, hiv/aids, vervuiling, klimaatverandering, analfabetisme, culturele identiteit, gender, kinderarbeid enz… Internationale dagen en jaren die uitgaan van de Verenigde Naties vormen daarvoor een uitstekend uitgangspunt.

Actief zijn in dit studiegebied helpt leerlingen om inzicht te krijgen in de lokale, nationale en internationale dimensies van bepaalde problemen en levert hen een beter begrip op van de toenemende onderlinge verbondenheid en complexiteit van de wereld waarin we leven. Ze worden ook meer vertrouwd met het systeem van de Verenigde Naties en kweken meer bewustzijn voor het belang van internationale samenwerking bij het oplossen van wereldproblemen.

EDUCATIE VOOR DUURZAME ONTWIKKELING

Onderwijs vormt het fundament van duurzame ontwikkeling. Het is de sleutel tot het tot stand brengen van veranderingen in waarden en attitudes, vaardigheden, gedrag en levensstijlen in overeenstemming met duurzame ontwikkeling binnen en tussen landen. ASPnet-scholen staan erom bekend om nieuwe methoden te testen en te ontwikkelen die vervolgens kunnen dienen als voorbeeldpraktijken voor andere scholen.

Educatie voor duurzame ontwikkeling (EDO) is een hulpmiddel voor het aanpakken van met elkaar verbonden doelstellingen, zoals: een beter begrip van maatschappelijke instellingen en hun rol bij verandering en ontwikkeling waaronder het bevorderen van sociale rechtvaardigheid, gendergelijkheid, mensenrechten, democratische en participatieve systemen en gezondheidszorg; een groter bewustzijn over het belang van natuurlijke hulpbronnen, de kwetsbaarheid van het leefmilieu, en de invloed van menselijke activiteit op de toestand van het milieu, de klimaatverandering en de biodiversiteit; een toegenomen gevoeligheid voor een verantwoorde en duurzame consumptie en voor de invloed van economische activiteit op de samenleving en het milieu.

EDO mag niet beschouwd worden als het zoveelste vak dat wordt toegevoegd aan het formeel onderwijs. Het is een brede leermethode en -proces gekenmerkt door een interdisciplinaire en holistische benadering die kritisch en creatief denken in het onderwijsproces stimuleert.

"Een van de grootste en uniekste internationale scholennetwerken"

VREDE EN MENSENRECHTEN

Vredesopvoeding en het promoten van de mensenrechten vormen van bij het begin de basis van het ASPnet. De scholen van het netwerk leggen nadruk op het belang en de inhoud van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en van de Conventie over de Rechten van het Kind.

Activiteiten rond vrede en mensenrechten stellen zicht tot doel om: alle uitingen van racisme, xenofobie, uitsluiting, discriminatie en onverdraagzaamheid uit te roeien; burgerzin, kritisch denken, verdraagzaamheid en geweldloze conflictoplossing te stimuleren; en het bewustzijn rond mensenrechten te vergroten en leerlingen vertrouwd te maken met hun rechten en plichten en die van anderen.

INTERCULTUREEL LEREN

Naarmate samenlevingen meer multicultureel en multi-etnisch worden, groeit het belang om de rijkdom van dergelijke diversiteit te benadrukken. Om te komen tot een waardevolle interculturele dialoog, leggen veel ASPnet-scholen contact met andere scholen van het netwerk en overstijgen ze grenzen, continenten, culturen en talen. Ze moedigen leerlingen aan om op zoek te gaan naar hun eigen wortels en om hun bevindingen te delen met leeftijdsgenoten in het buitenland.

Uitwisseling, twinning en gemeenschappelijke interculturele projecten behoren tot de kern van het ASPnet. Het zijn instrumenten om de kennis over, het begrip van, en het respect voor andere culturen te verdiepen; om jongeren meer te leren over hun eigen cultuur en identiteit; en om hen bewuster te maken van het belang van internationale samenwerking om globale problemen aan te pakken.

Internationale uitwisseling vormt de kern van ASPnet.

KWALITEIT UITDRAGEN

Om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren, neemt het ASPnet de vier pijlers voor leren in de 21ste eeuw als uitgangspunt: leren weten, leren doen, leren zijn en leren samenleven. Uiteindelijk hoopt het ASPnet op een sneeuwbaleffect door de systematische verspreiding van de reeds behaalde resultaten naar zoveel mogelijk andere scholen, leerkrachten, leerlingen en andere leden van de gemeenschap.

ASPNET IN VLAANDEREN

Het UNESCO Platform Vlaanderen is door de Vlaamse UNESCO Commissie aangeduid om het ASPnet in Vlaanderen te coördineren. Beide partners willen het ASPnet in Vlaanderen een dynamische en duurzame toekomst geven en ontwikkelden daartoe een nieuwe strategie en een Vlaams ASPnet Charter dat beschrijft wat participatie in het ASPnet precies inhoudt.

Het Vlaams ASPnet Charter vormde de basis voor een doorstart van het ASPnet in Vlaanderen. Op woensdag 24 november 2010 kwamen de tien erkende Vlaamse ASPnet-scholen bijeen in Brussel op uitnodiging van het UNESCO Platform Vlaanderen en de Vlaamse UNESCO Commissie. Projectverantwoordelijken, leerkrachten en directieleden van de scholen kregen de gelegenheid om met elkaar kennis te maken en pistes voor mogelijke samenwerking te bespreken. De scholen ontvingen op de bijeenkomst het Vlaams ASPnet Certificaat en konden in primeur kennis maken met de nieuwe website voor, en over, de Vlaamse ASPnetscholen.

De tien Vlaamse ASPnet-scholen zijn samen goed voor 7.585 leerlingen en 925 docenten. Het gaat om een basisschool, een lerarenopleiding en acht secundaire scholen, waarvan een voor buitengewoon secundair onderwijs: Basisschool Koekelberg, Groep T Leuven Education College, Heilig Graf (Turnhout), Koninklijk Atheneum Erasmus (Deinze), Koninklijk Atheneum Koekelberg, Koninklijk Atheneum Pitzemburg (Mechelen), Koninklijk Atheneum Toverfluit (Sint-Jans-Molenbeek), Koninklijk Atheneum Vilvoorde, Koninklijk Lyceum Antwerpen en 't Schoolhuis (Opwijk). Deze scholen zijn pilootscholen waarvan verwacht wordt dat ze via hun creatieve projectwerking op termijn nieuwe scholen tot het netwerk kunnen aantrekken en begeleiden bij hun eerste stappen in het wereldwijd netwerk van met UNESCO geassocieerde scholen. ■

Het netwerk van met UNESCO geassocieerde scholen (ASPnet) in Vlaanderen: www.unescoscholen.be

Aidsvrije generatie is geen utopie

TEKST: MARINO BULTINCK

Het is niet onmogelijk om ervoor te zorgen dat niemand nog aids oploopt, zo stelt een nieuw VN-rapport. Op voorwaarde dat iedereen toegang heeft tot voorlichting en dat vrouwen nergens nog tweederangsburgers zijn.

We kunnen komen tot een aidsvrije generatie op voorwaarde dat de internationale gemeenschap meer werk maakt van hiv-preventie, behandeling en sociale bescherming. Dat is de boodschap van een nieuw VN-rapport, *Children and AIDS: Fifth Stocktacking Report 2010*, dat op 30 november is voorgesteld in New York. Of het ooit zover komt, zal afhangen van de mate waarin we de meest gemarginaliseerde leden van de samenleving weten te bereiken.

ONGELIJKHEID BLIJFT SLACHTOFFERS MAKEN

Algemeen beschouwd konden kinderen mee genieten van de geboekte vooruitgang in de strijd tegen aids. Desalniettemin geldt dit niet voor miljoenen vrouwen en kinderen die het slachtoffer zijn van ongelijkheid op basis van gender, economische status, geografische locatie, onderwijsniveau of sociale status. Het opheffen van deze obstakels is essentieel voor een universele toegang tot kennis, zorg, bescherming en het voorkomen van het overdragen van het virus van moeder op kind.

"Om een aidsvrije generatie werkelijkheid te doen worden, moeten we meer doen om de zwaarst getroffen gemeenschappen te bereiken. Elke dag krijgen bijna 1.000 baby's in Afrika ten zuiden van de Sahara het virus door van hun moeder," zegt Anthony Lake, uitvoerend directeur van UNICEF. "Daarom ontwikkelden we het Mother Baby Pack dat een levensreddende antivirale behandeling dichter binnen het bereik van moeders en kinderen brengt dan ooit tevoren."

MEER ANTIVIRALE BEHANDELINGEN

De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) doet een belangrijke inspanning om te voorkomen dat zwangere hiv-positieve vrouwen het virus aan hun baby doorgeven. In landen met lage en gemiddelde inkomens kreeg 53% van de met hiv besmette zwangere vrouwen antivirale medicijnen. Het jaar voordien was dat nog maar 45%. De grootste stijging was er in oostelijk en zuidelijk Afrika waar het percentage met tien percentpunten omhoog ging, van 58% in 2008 tot 68% in 2009. "Er is voldoende bewijs dat we het doorgeven van de besmetting van moeder op kind de wereld kunnen uit helpen," aldus Dr. Margaret Chan, WHO directeur-generaal. "Om dit doel te bereiken moeten we de preventie naar vrouwen en moeders toe fel verbeteren."

Aids is wereldwijd nog steeds een van de grootste doodsoorzaken van vrouwen op vruchtbare leeftijd. In landen waar de ziekte breed verspreid is, veroorzaakt aids ook een groot deel van de moedersterfte tijdens of kort na de bevalling. In Afrika ten zuiden van de Sahara is het verantwoordelijk voor bijna een op tien gevallen.

BESMETTING VAN BABY'S VOORKOMEN

"Jaarlijks worden er zo'n 370.000 kinderen met hiv geboren. Al deze besmettingen zijn te voorkomen," beklemtoont Michael Sidibé, uitvoerende directeur van UNAIDS. "We moeten voorkomen dat moeders sterven en baby's hiv oplopen. Daarom formuleerde ik de doelstelling om tegen 2015 het doorgeven van hiv door moeders aan hun baby's uit te roeien." ▸

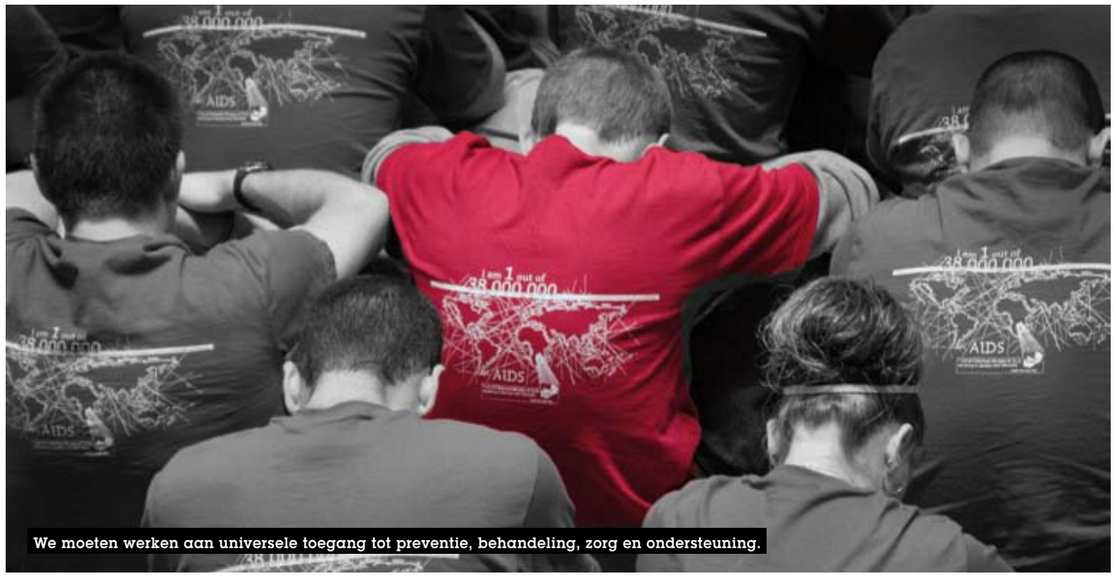

We moeten werken aan universele toegang tot preventie, behandeling, zorg en ondersteuning.

Prinses Mathilde over aids

Naar aanleiding van Wereldaidsdag stuurden verschillende internationale prominenten een boodschap uit om hun bekommernis over de pandemie te uiten. Onder hen ook Prinses Mathilde, UNAIDS en UNICEF Goodwill Ambassadeur voor kinderen en aids.

"Tijdens mijn bezoek aan Liberia in oktober, kreeg ik meer inzicht in de verschrikkelijke pandemie die hiv/aids is en in de verwoestende impact ervan op vrouwen en kinderen die reeds jarenlang temidden een conflict leven. Zij zijn het meest kwetsbaar en ik ben er meer dan ooit van overtuigd dat we hen een stem moeten geven in een allesomvattende aanpak gericht op de preventie en de behandeling van hiv/aids. Ze zijn slachtoffers van geweld en wezen door aids, we moeten voortdurend de aandacht vestigen op de moeilijke omstandigheden waarin ze leven.
De vervrouwelijking van aids blijft een groot probleem. Jonge vrouwen zijn bijzonder kwetsbaar. Tezelfdertijd moeten jongens en mannen actief betrokken worden bij de strijd tegen hiv/aids; ook zij zijn onderdeel van de oplossing.
Ik herhaal voortdurend dat goed onderwijs van het grootste belang is. Jongens en meisjes moeten leren om elkaar met respect te behandelen. Op school moeten ze de nodige vaardigheden verwerven om hun toekomst vorm te geven.
Ik zal me blijven inzetten om het bewustzijn te vergroten en mijn steun en stem ten dienste stellen van de meest kwetsbaren. Laten we nooit de hoop opgeven voor een betere toekomst voor jonge vrouwen en kinderen. We moeten naar hen luisteren en handelen in hun belang. Ze kunnen het niet alleen. Laten we het dus samen met hen doen."

De WHO stelde ook haar richtlijnen bij om meer kinderen met antivirale medicijnen te kunnen behandelen. In landen met lage en gemiddelde inkomens steeg het aantal behandelde kinderen van 275.300 in 2008 tot 356.400 in 2009. Daardoor krijgt nu 28% van de geschatte 1,27 miljoen kinderen die de medicijnen nodig hebben, een behandeling.

Jonge kinderen zijn bijzonder kwetsbaar voor de gevolgen van hiv. Daarom is een snelle diagnose van groot belang. Jammer genoeg ontbreekt de kennis en de infrastructuur daarvoor in veel landen. Zonder behandeling sterven bijna de helft van de met hiv besmette kinderen voor hun tweede levensjaar.

AANTAL BESMETTINGEN STAGNEERT

Een lichtpuntje is de vaststelling dat het aantal hiv-besmettingen in de meeste delen van de wereld lijkt te dalen of te stabiliseren. In 2001 waren naar schatting 5,7 miljoen jonge mensen tussen 15 en 24 jaar oud, drager van het virus. Eind 2009 lag dat cijfer op 5 miljoen. Niettemin is in negen landen, allemaal gelegen in zuidelijk Afrika, minstens 1 op 20 jonge mensen met hiv besmet.

Vrouwen zijn nog steeds het grootste slachtoffer van aids en in veel landen lopen ze het grootste risico op besmetting voor hun vijfentwintigste. Vrouwen maken wereldwijd meer dan 60% uit van de hiv-positieve jonge mensen. In Afrika ten zuiden van de Sahara loopt dat cijfer op tot bijna 70%.

UNIVERSELE TOEGANG TOT PREVENTIE EN ZORG

"We moeten de genderongelijkheid aanpakken, met inbegrip van de ongelijkheden die ervoor zorgen dat vrouwen en meisjes disproportioneel meer gevaar lopen op hiv-besmetting en andere nefaste seksueel overdraagbare aandoeningen," zegt Irina Bokova, UNESCO directeur-generaal. "Ook al is het bemoedigend dat het aantal besmettingen onder jonge mensen in 15 sleutellanden in Afrika ten zuiden van de Sahara met een kwart daalde tussen 2001 en 2009, dat neemt niet weg dat we er alles aan moeten doen om deze trend te bestendigen en om te komen tot universele toegang tot preventie, behandeling, zorg en ondersteuning."

Jongeren lopen nog steeds hiv op omdat ze niet weten hoe ze zich kunnen beschermen of er de middelen niet voor hebben. Een aidsvrije generatie is enkel mogelijk als de ongelijkheden die de ziekte aanwakkeren, weggewerkt worden zodat niemand nog door de mazen van het net kan vallen. Op sociaal vlak moet de drempel naar behandeling verlaagd worden, door de mogelijkheden beter bekend en goedkoper te maken. Het rapport benadrukt eveneens het belang van specifiek ontwikkelde voorlichtingsprogramma's om de meest gemarginaliseerde jongeren, zij die niet naar school gaan, te informeren over hiv-preventie.

VOORLICHTING VOOR IEDEREEN

"We moeten meer investeren in de opvoeding en de gezondheid van jongeren, met inbegrip van seksuele voorlichting. Alleen zo kan het aantal besmettingen dalen en de sociale bescherming vergroten," besluit Ahmed Obaid, uitvoerend directeur van het VN-Bevolkingsfonds. "Het bereiken van gemarginaliseerde jongeren, waaronder kwetsbare tienermeisjes en jongeren die geen school lopen, moet een prioriteit blijven." ■

Talentenjacht geopend in het **onderwijs**

TEKST: STIJN DHERT, BERT SMITS

De bedrijfswereld zet al langer hoog in op talentontwikkeling. Ook het onderwijs lijkt zich steeds meer bij deze trend aan te sluiten. Een UNESCO-rapport dat een innovatieve visie op onderwijs propageert, kan daarbij als gids dienen.

"Het doel van het onderwijs is om de talenten te ontdekken en naar boven te brengen die als een schat verborgen liggen in elk individu," dat is de belangrijkste conclusie uit *Learning: The Treasure Within*[1] gepubliceerd in opdracht van UNESCO door The International Commission on Education for the Twenty-first Century onder leiding van Jacques Delors. Zo zette de commissie in 1996 de zoektocht naar talent op de onderwijsagenda, nog voor het verschijnen van het baanbrekende McKinsey-rapport uit 1997, waarmee de wereld '*the war for talent*' leerde kennen.[2]

Onderwijs moet de talenten van iedereen naar boven brengen.

Human resources managers, human development managers, performance development trainers, professional life planners, personal career coaches, corporate training managers… met z'n allen trokken ze ten oorlog en gingen ze aan de slag om de talenten van werknemers in bedrijven en organisaties te ontdekken en in kaart te brengen en om de juiste talenten op de juiste plaatsen in de organisatie te zetten: talent management als booming business.

KENTERING IN HET ONDERWIJS

In het onderwijs bleef het al die tijd oorverdovend stil, een aantal uitzonderingen niet te na gesproken. Maar op het eind van het eerste decennium van het nieuwe millennium lijkt het erop dat ook het onderwijs zich langzaamaan klaarmaakt om aan de slag te gaan met talenten. Vijftien jaar na de publicatie van *Learning: The Treasure Within* wordt de schatkaart weer voorzichtig bovengehaald en wordt de droom om elk talent van elk kind aandacht en kansen te geven nieuw leven ingeblazen.

De zogenoemde *Vier pijlers van het onderwijs* – die de basis en de kern vormen van het UNESCO-rapport – kunnen fungeren als leidraad bij het uitstippelen van de route naar de verwezenlijking van deze droom.

ACHTERGROND EN DOEL VAN TALENTBENADERING

De wortels van de talentbenadering liggen in de economische groei van de tweede helft van de jaren 1990, die leidde tot een niet aflatende zoektocht van bedrijven naar '*high potentials*' door headhunters, waarbij gemotiveerde en getalenteerde (jonge) professionals van de ene naar de andere job hopten met '*the sky*' als enige '*limit*'. Na het barsten van de *dotcom-bubble* werden heel wat voeten weer op de grond gezet, maar de nood aan het ontdekken en aantrekken van talent werd groter dan ooit. Talent wordt door bedrijven gezien als een van de belangrijkste, zoniet de belangrijkste factor in een innovatiegerichte, mondiale, en uiterst competitieve economie.[3]

De talentbenadering kreeg ook vanuit een andere hoek belangstelling. In 2000 publiceerden Seligman en Csikszentmihalyi het artikel *Positive psychology: An introduction*.[4] In dit artikel definieerden zij de positieve psychologie als: "Een wetenschap van positieve subjectieve ervaring, van positieve individuele eigenschappen en van positieve gebruiken". Een totaal nieuwe benadering die beloofde "de kwaliteit van het leven te verbeteren en om verschillende aandoeningen te voorkomen die ontstaan wanneer het leven onproductief en betekenisloos is."
De positieve psychologie bestudeert fenomenen zoals geluk, talent, positieve emoties, optimisme en hoop en heeft ertoe bijgedragen dat de talentenbenadering vanuit HRM- en HRD-kantoren de sprong heeft gemaakt naar het denken over opvoeding en onderwijs. Vertrekkende van het standpunt "behandeling is niet enkel herstellen wat kapot is; het is koesteren wat het best is," gaat de benadering uit van een positieve en waarderende benadering van lerenden, in tegenstelling tot (maar ook in aanvulling op[5]) de psychometrische en competentiegerichte benaderingen, die vaak uitgaan van het 'tekort' en het 'nog niet (kennen/kunnen/zijn)' en daarom ook 'deficitbenaderingen' worden genoemd.[6] Onderwijs heeft hierbij de taak de tekorten bij leerlingen weg te werken. In de talentbenadering staat het inzetten op waar je goed in bent en waar je talent voor hebt, op wat je interesseert en wat je raakt centraal. Initiatieven als *'Ikanda 2010'*[7], ondersteund door de Vlaamse Overheid, maken duidelijk dat inzetten op talent een belangrijk speerpunt wordt. Ook de recente nota van Vlaams minister van Onderwijs Pascal Smet aangaande de plannen rond het hervormen van het secundair onderwijs *Mensen doen schitteren*[8] zet in op het ontdekken van talent (o.a. door het uitstellen van de studiekeuze en een betere studiekeuzebegeleiding, gebaseerd op talenten en interesses) om op die manier het klassieke en talentverspillende'watervaleffect' een halt toe te roepen.

VOORAL OOG HEBBEN VOOR WAT GOED IS

Het uitgangspunt van de talentbenadering is te kijken naar wat je kunt in plaats van wat je niet kunt. Dat zijn we eigenlijk niet gewoon en dat hebben we niet echt geleerd. Wanneer je je rapport voorlegt aan je ouders, zullen de eerste vragen toch gaan over die 4 op 10 voor fysica en niet over de 10 op 10 voor Nederlands, of over de 'matig' op orde en niet over de 'zeer goed' op meewerken in de klas. Het gaat er dus niet om dat we nieuwe woorden gaan gebruiken ('talenten' in plaats van 'competenties' of 'kwaliteiten'), maar wel om de manier waarop we naar leren en lerenden kijken – startend vanuit de '10/10's' en de 'zeer goeds' – en om de manier waarop de lerende wordt begeleid en gemotiveerd vanuit zijn sterke punten en talenten.[9] Als je vertrekt van wat je goed kan, als je kan werken vanuit wat je graag doet, als je jezelf kan ontwikkelen vanuit je passies en interesses, dan leidt dat tot een grotere betrokkenheid en tot betere resultaten, zowel in het onderwijs[10] als in professionele organisaties.[11]

LEARNING: THE TREASURE WITHIN ALS LEIDRAAD

Het mag duidelijk zijn dat de talentbenadering aansluit bij wat The International Commission on Education for the Twenty-first Century zegt over de rol en de doelstellingen van het onderwijs voor elk individu en voor de samenleving: "Onderwijs vormt de kern van de persoonlijke en maatschappelijke ontwikkeling, zijn opdracht is om ieder van ons, zonder uitzondering, de mogelijkheid te bieden om onze talenten ten volle te ontwikkelen en om ons creatief potentieel te verwerkelijken, met inbegrip van verantwoordelijkheid voor ons eigen leven en het verwezenlijken van persoonlijke doelen."

Het was in 1996 de ambitie van de internationale commissie om aan de vooravond van een nieuwe eeuw en een nieuw millennium de verwachtingen, principes en richtingen voor het onderwijs van de 21ste eeuw te bundelen, vanuit de vaste overtuiging dat onderwijs een onmisbaar instrument is om – lokaal en globaal – de doelstellingen van vrede, vrijheid en rechtvaardigheid te bereiken. Het onderwijs, zo stelt het rapport, heeft als taak kinderen, jongeren en volwassenen voor te bereiden op en te begeleiden bij een levenslang en levensbreed leerproces en moet dat doen vanuit het geloof in een betere toekomst voor elk individu. Maar er is meer… De complexe, snel veranderende, globaliserende en mondialiserende samenleving van de 21ste eeuw verwacht van ons dat we allianties kunnen aangaan en dat we samen kunnen werken aan een betere en gedeelde toekomst. Dat is enkel mogelijk indien we tot een goed begrip komen van onszelf, van de wereld en van de anderen in deze wereld. Deze doelstellingen kunnen worden gerealiseerd in krachtige onderwijsleeromgevingen, waarvan de *four pillars of education* de hoekstenen vormen. Deze pijlers zijn onlosmakelijk met elkaar en met het idee van 'kwaliteitsvol' onderwijs verbonden. Ze kunnen niet los van elkaar gedefinieerd worden; elkaar aanvullend en versterkend, vormen ze een geïntegreerd geheel, gericht op de ontwikkeling van de gehele persoonlijkheid van elk individu.[12]

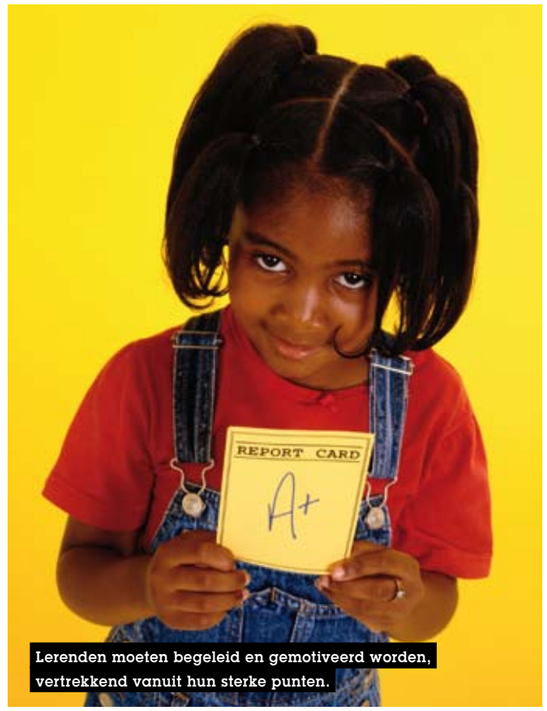

Lerenden moeten begeleid en gemotiveerd worden, vertrekkend vanuit hun sterke punten.

We beschrijven kort de vier pijlers, omdat ze een goed beeld geven van wat kwaliteitsvol onderwijs zou moeten zijn en omdat ze inspirerend zijn voor het opzetten van krachtige onderwijsleeromgevingen, waarin wordt gewerkt aan competenties én talenten.

LEARNING TO KNOW – LEREN WETEN/KENNEN

Leren weten legt de basis voor levenslang leren. Deze pijler verwijst naar de basiskennis die we nodig hebben om onze omgeving te kunnen begrijpen en om waardig te kunnen leven. Deze pijler gaat ook over het steeds opnieuw opwekken van nieuwsgierigheid, over wat ons in staat stelt de genoegens van onderzoek en ontdekking te ervaren. Hij confronteert ons met de uitdaging om een voldoende breed onderwijsaanbod te combineren met diepgang in enkele uitgekozen domeinen. Uiteraard veronderstelt leren weten dat we de gaven van concentratie, geheugen en denken ontwikkelen. Samengevat, dat we leren om te leren.

[1] Delors, J., e.a. (1996). *Learning: The treasure within*. Paris: UNESCO.

[2] Michaels, E., Handfield-Jones, H., & Axelrod, B. (2001). *The war for talent*. Boston, MA: Harvard Business Review Press.

[3] AGO. (2010). *Werken vanuit je talent. Talentwerkboek*. Brussel: Vlaamse Overheid.

[4] Seligman, M., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist, 55*, 5-14.

[5] *Competenties of talent: niet 'of' maar 'en'*. In: Bouwen, G. (2010). *Leiden naar talent en bezieling. Energie van mensen verbinden tot teamkracht*. Leuven: LannooCampus.

[6] Ossebaard, M., Korthagen, F., Oost, H., Stavenga, J., & Vasalos, A. (2008). *Remediëren van uitstelgedrag van studenten in het hoger onderwijs: Een benadering gebaseerd op de positieve psychologie*. Utrecht: Instituut voor Innovatie en Leren.

[7] http://www.ond.vlaanderen.be/ikanda2010/

[8] Smet, P. (2010). *Mensen doen schitteren. Eerste oriënteringsnota hervorming secundair onderwijs*. Geraadpleegd op 11 november 2010, op http://www.pascalsmet.be/media/uploads/notas/20100914_orienteringsnota_hervormingso.pdf

[9] Bracke, P. (2009, februari). Als talent paars kleurt. Interview met Lou Van Beirendonck. *Human Resource Magazine*, 10-17.

[10] Korthagen, F. & Lagerwerf, B. (2008). De sleutel van onderwijsverbetering: Coachen op kwaliteiten en talenten. *Onderwijsvernieuwing*, 5, 1-51

[11] Harter, J.K., & Schimdt, F.L. (2002). *Employee engagement, satisfaction, and business-unit-level outcomes: Meta-analysis*. Gallup Technical Report.

[12] Beelen, J., & Dhert, S. (2010). UNESCO for teacher educators. *Journal of the European Teacher Education Network, 5*, 65-78.

LEARNING TO DO – LEREN DOEN

Leren doen gaat om het verwerven van vaardigheden, maar meer nog om het verwerven van competenties waarbij het individuele initiatief en de wil om te vernieuwen centraal staan. Het gaat dus niet alleen om het verwerven van beroepsvaardigheden, maar ook om sociale en psychologische (en pedagogische) vaardigheden. Deze vaardigheden moeten het individu in staat stellen om competent te handelen in professionele en niet-professionele situaties. Deze vaardigheden moeten studenten en lectoren in staat stellen de kwaliteit van hun eigen leven en dat van anderen te verbeteren. Leren doen stelt ons dan in staat onze kennis in innovaties om te zetten.

LEARNING TO LIVE TOGETHER – LEREN SAMENLEVEN

Leren samenleven is de pijler die de auteurs van het rapport meer dan welke ook benadrukken. Hij verwijst ten eerste naar het begrijpen van de andere door dialoog, wat op z'n beurt leidt naar empathie, respect en appreciatie. Maar om anderen te begrijpen, moeten we eerst onszelf kennen. Leren samenleven gaat dus ook over het herkennen van onze groeiende onderlinge afhankelijkheid, over het ervaren van gezamenlijke doelen, en over met anderen werken aan gemeenschappelijke projecten voor een gedeelde toekomst. Alleen dan wordt het mogelijk om de onvermijdelijke conflicten op een vredelievende manier aan te pakken.

LEARNING TO BE – LEREN ZIJN

Leren zijn is gebaseerd op het fundamentele principe dat onderwijs moet bijdragen tot de algehele ontwikkeling van elk individu. Deze pijler handelt over het verbreden van zorg en dat voor ieder aspect van de persoonlijkheid. Hij gaat over het verstrekken van de vrijheid van gedachten, gevoelens en verbeelding die we nodig hebben om zelfstandiger, met meer inzicht, kritischer en verantwoordelijker te handelen, om onze talenten ten volle te ontplooien en om zoveel mogelijk zelf de controle over het leven in de hand te hebben. Het onderwijs heeft als finaliteit de schat die verborgen is in elke persoon te ontdekken en te ontsluiten.

De auteurs beklemtonen dat er in de 21ste eeuw meer dan ooit nood zal zijn aan een brede waaier van talenten en persoonlijkheden. Daarom moeten kinderen en jongeren kansen krijgen om te experimenteren en hun talenten te verkennen op esthetisch, artistiek, wetenschappelijk, cultureel en sociaal vlak.

Leermethoden waarbij studenten noch docenten het antwoord op voorhand weten, houden leren boeiend.

ONDERWIJSPIJLERS EN TALENT IN DE PRAKTIJK: EEN MOGELIJKE CONCRETISERING

Goed onderwijs en krachtige onderwijsleeromgevingen worden gecreëerd door competente leraren op het klasniveau.[14] Het is op dat niveau dat het eigenlijke onderwijs gebeurt. En op dat klasniveau is er slechts één echt relevante waardemeter voor succesvol onderwijs: het individuele leerproces van elke leerling in de klas.[15] Aan de hand van de vier pijler bekijken we wat de inzichten uit de talentbenadering kunnen betekenen op het klasniveau of – met andere woorden – welke instrumenten kunnen worden ingezet om de schatten te openen. Omdat de vier pijlers een geheel vormen (elkaar aanvullend en versterkend) geven we één voorbeeld van hoe een leeromgeving/leerproces kan worden vormgegeven waarin de pijlers een plaats krijgen, met aandacht voor de talentontwikkeling van de lerenden.

Heath en Heath beschrijven in *Made to stick* de principes van het 'beklijven' in de wereld van ondernemingen en marketing.[16] Het spreekt voor zich dat 'beklijven' ook een belangrijke doelstelling is in het onderwijs: opdat leerlingen kennis en vaardigheden en attitudes willen en kunnen toepassen in de toekomst, moeten deze blijven hangen. Mysteries zijn uitdagingen die 'blijven hangen' en die zowel de leraar als de leerlingen boeien, omdat ze vertrekken vanuit een gedeelde interesse. Het zijn vragen die leraren en lerenden zich samen kunnen stellen en die aanleiding geven tot een gezamenlijke zoektocht naar antwoorden, waarbij de talenten van alle betrokkenen kunnen worden ingezet. Het zijn ruimere 'vraagstukken' waarbij de samenwerking en het delen van kennis en vaardigheden cruciaal zijn voor het vinden van antwoorden. Enkele voorbeelden: *"Waarom verkennen robots de oppervlakte van Mars?"*, *"Waarom vinden mensen het leuk om naar het circus te gaan?"*, *"Waarom ligt Antwerpen waar Antwerpen nu ligt?"*, *"Wat is kunst?"*… De mysteries zijn echt, hebben zin, zijn complex en authentiek. In tegenstelling tot de klassieke 'handboekproblemen' waarvan de leraar het antwoord weet (het staat immers in zijn handleiding bij het handboek), wordt het mysterie echt als een probleem ervaren. De leraar kan helpen zoeken naar mogelijke antwoorden, maar hij kan zelf het antwoord niet zomaar geven.

NIEUWSGIERIGHEID AANWAKKEREN

Vertrekkend vanuit een dergelijk mysterie, dat spannend is voor leraren en lerenden, en waarbij de 'oplossingen' niet zomaar voor het rapen liggen en meerdere antwoorden moeten worden geformuleerd, kunnen kinderen nieuwsgierig worden gemaakt en leraren nieuwsgierig blijven. Het leerproces dat leidt naar de antwoorden ligt niet op voorhand vast: nieuwe vragen roepen nieuwe werkvormen op en vragen om een voortdurend bijstellen van inhouden en activiteiten, die zowel door de leraar als door de lerenden kunnen worden geïnitieerd. Op het moment dat de leraar geboeid is, lokt hij expertgedrag uit dat kan dienen als voorbeeldgedrag (als model) voor leerlingen: hoe kan dit probleem oplossingsgericht worden aangepakt? Daarnaast zal de leraar doorheen deze mysteries vertrekken vanuit de vraagstelling van de leerlingen: dat genereert authentiek begeleidingsgedrag en vermijdt de 'vloek van de kennis' (die ervoor zorgt dat leraren niet voortbouwen op de voorkennis van de leerlingen, maar uitgaan van hun eigen kennisbasis en waarbij ze vergeten dat wat voor hen 'evident' is, dat niet is voor de lerenden). ▸

[14] Barber, M., & Mourshed, M. (2007). *How the world's best-performing school systems come out on top.* McKinsey&Company.

[15] Hattie, J. (1999). *Influences on student achievement.* Inaugural Professoriate Lecture, University of Auckland.
Hattie, J. (2003). *Teachers make a difference: What is the research evidence?* Paper presented at the Australian Council for Educational Research Annual Conference on Building Teacher Quality.

[16] Heath, C., & Heath, D. (2007). *Made to stick: Why some ideas survive and others die.* New York: Random House.

Onderwijs moet bijdragen tot de algehele ontwikkeling van elk individu.

Het werken aan mysteries zorgt ervoor dat leraren en lerenden in steeds andere contexten op zoek moeten gaan naar antwoorden. Er worden immers inhouden samengebracht uit verschillende disciplines (wereldoriëntatie, taal, rekenen, muzische vorming, technologie…) en het vinden van oplossingen vraagt om verschillende activiteiten (uitstippelen en volgen van oplossingsstrategieën, opzoeken in boeken en op internet, samenbrengen van inzichten en delen van kennis, presenteren van de resultaten…) en verschillende rollen (coördineren van activiteiten, uitschrijven van verslagen, volgen van een door iemand anders uitgestippelde oplossingsweg…). Zo worden verschillende omgevingen gecreëerd waarin lerenden hun talenten kunnen ontdekken en zo leren lerenden waar ze goed in zijn en waar ze talent voor hebben. Door te werken aan zelfkennis, aan ontdekkend leren, aan het prikkelen van nieuwsgierigheid en door lerenden de kans te geven om zelf initiatief te nemen, om samen in veilige omgevingen (waarin je niet bang moet zijn om eens een fout te maken) te werken aan mogelijke oplossingen, wordt gewerkt aan de pijlers *leren weten/kennen* en *leren doen*. Immers, om onze plaats te kunnen vinden in deze complexe en snel veranderende wereld, is het nodig dat we weten wie we zijn en waar we goed in zijn.[17] En je kan enkel te weten komen dat je goed bent in iets, als je dat al gedaan hebt. Het is niet omdat je talent hebt, dat je dat talent ook kan laten zien. Talent komt naar boven in contexten waarin dat talent kan gaan bloeien.[18] En daarom moeten er steeds opnieuw verschillende contexten worden gecreëerd.

KRACHTEN BUNDELEN

Mysteries kan je niet op je eentje oplossen. Het is geen werk voor eenzame professoren in ivoren torentjes. Je moet met elkaar aan de slag en je voordeel halen uit de talenten en kwaliteiten van de ander. Je moet leren 'kennis delen' en je voordeel halen uit wat anderen kunnen en weten en tegelijkertijd ervoor zorgen dat anderen voordeel halen uit wat je zelf kent en kunt en wie je zelf bent. Je moet met andere woorden leren netwerken: kennis ontwikkelen door kennis te maken en met elkaar te delen… omdat je alleen al kennisdelend een echte lerende – en later een echte professional – kan zijn.[19] Onderwijs is per definitie een relationeel gebeuren en daarin schuilt ook net de kracht. De leraar die de lerenden begeleidt heeft als taak de lerenden goed te observeren, vooral op momenten dat ze doen waar ze echt goed in zijn.[18] Talenten moeten worden gezien. Anderen wijzen je op wat je kan.[18] Het is vanuit de empathie en het respect voor de ander dat diens talent kan worden herkend, erkend en benoemd. Niet alleen door de leraar, maar ook door de andere lerenden. Deze waarderende benadering is per definitie gekoppeld aan de pijler *leren samenleven*.

Het zoeken en vinden van, en aanspreken op, talenten is het uitgangspunt en tegelijkertijd het doel van deze krachtige onderwijsleeromgevingen. *Leren zijn* is met andere woorden de kern van het verhaal. Om tot de kern van de lerende te komen, is het belangrijk dat de leraar een authentieke leraar is: iemand die zijn eigen achtergrond, zijn eigen verhalen en passies, zijn eigen talenten en zijn eigen onzekerheden durft meenemen en gebruikt als een basis voor gemeenschappelijkheid.[20] Vanuit die houding coacht en (bege)leidt hij het leerproces van de lerenden. Belangrijk is dat hij zich bewust is van zijn talenten die hij in zijn eigen '*treasure within*' kan vinden en dat hij deze talenten maximaal inzet in zijn job om de leeromgevingen die hij ontwikkelt divers te maken, om de lerenden uit te dagen op zoek te gaan naar hun eigen talenten en om talenten bij lerenden te herkennen.

KRUISBESTUIVING ALS ANTWOORD OP NIEUWE UITDAGINGEN

Het onderwijs heeft de taak tegemoet te komen aan de eisen van huidige samenleving en de wensen en noden van de lerenden (kinderen, jongeren en volwassenen) van vandaag. Deze veranderende eisen, wensen en noden zetten de klassieke onderwijsparadigma's onder druk en formuleren alternatieven in de vorm van het zoeken naar '*the treasure within*' met aandacht voor elk talent van elk individu.[23] De Four Pillars of Education en de talentbenadering kunnen en moeten daarin een vooraanstaande rol spelen. De *Vier pijlers van het onderwijs* zijn een inspirerend kader om aan de slag te gaan met talenten in de klas en in de school. Omgekeerd biedt de talentbenadering een aantal instrumenten, handvatten en methodes om de *Vier pijlers van het onderwijs* te concretiseren. ■

[17] Drucker, P.F. (2000, Spring). Managing knowledge means managing oneself. *Leader to Leader, 16.*

[18] Dewulf, L. (2009). *Ik kies voor mijn talent. Tools voor zelfmanagement.* Leuven: LannooCampus.

[19] Van Steenkiste, M. (2010, september). De toekomst is aan het netwerk; Interview met Bert Smits. *HR Tribune, 44,* 40-41

[20] De Bruyckere, P., & Smits, B. (2008). *Is het nu generatie X, Y of Einstein? FAQ voor leraren, opvoeders en ouders.* Mechelen: Plantyn.

[21] Robinson, K. (2009). The Element: *How finding your passion changes everything.* New York, NY: Penguin Group.
Zie ook http://www.youtube.com/watch?v=zDZFcDGpL4U: 29Changing Education Paradigms by Ken Robinson

BOEKEN

Global Education Digest 2010

De Global Education Digest richt zich dit jaar specifiek op de relatie tussen gender en onderwijs naar aanleiding van de 15de verjaardag van de Vierde Wereldconferentie over Vrouwen in Peking. Deze uitgave biedt een rijke set van internationaal vergelijkbare gegevens verzameld door het UNESCO Instituut voor Statistiek, alsmede informatie uit enquêtes onder huishoudens en evaluaties van leerprestaties. Samen geven deze data een beeld van de omvang van genderongelijkheden in de wereld en het onderwijs in het bijzonder.
De internationale gemeenschap verbond er zich toe om de genderverschillen weg te werken op alle niveaus van het onderwijs tegen 2015 als onderdeel van de VN-Millenniumontwikkelin gsdoelstellingen. Maar volgens het UNESCO Instituut voor Statistiek, dat verantwoordelijk is voor het toezicht op de vooruitgang op de internationale onderwijsmarkt, zijn er in 63% van de landen (van de 157 met de beschikbare gegevens) nog steeds genderverschillen in het basis-en secundair onderwijs en deze onevenwichtigheden zullen in bijna de helft van de landen waarschijnlijk niet weggewerkt zijn tegen 2015.
De Digest presenteert een breed scala aan onderwijsindicatoren en gegevens voor het schooljaar dat eindigde in 2008 of het laatste beschikbare jaar, evenals gegevens over 2009 voor een klein aantal landen. Het bevat tabellen met gegevens uit de World Education Indicators-programma, die vergelijkbaar zijn over een groep van 62 landen, waaronder leden van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). Deze indicatoren kunnen helpen bij het evalueren van de prestaties van nationale onderwijssystemen.
http://publishing.unesco.org/details.aspx?Code_Livre=4767

Engineering: Issues, Challenges and Opportunities for Development

Ingenieurswetenschap is van vitaal belang voor de menselijke, economische, sociale en culturele ontwikkeling en bij het aanpakken van de VN-Millennium-ontwikkelingsdoelstellingen. Traditioneel wordt ingenieurswetenschap beschouwd als een nationale aangelegenheid, maar technische kennis, bedrijven, conferenties en tijdschriften, tonen aan dat het net een zeer internationale tak van de wetenschap is.
Dit rapport bespreekt de rol van ingenieurswetenschap in ontwikkeling, en behandelt daarbij onderwerpen zoals armoedebestrijding, duurzame ontwikkeling, klimaatverandering en aanpassing aan klimaatverandering.
Verder biedt het een overzicht van de verschillende domeinen van ingenieurswetenschap over de hele wereld. Ook wordt ingegaan op technische kwesties, toepassingen en innovatie, infrastructuur, capaciteitsopbouw en onderwijs.
Het rapport wil mensen een beter beeld geven van wat ingenieurswetenschap inhoudt, en bewustzijn creëren voor de taak en de verantwoordelijkheden van ingenieurs die kunnen instaan voor de veiligheid van duizenden mensen.
Het is voor het eerst dat UNESCO een rapport over ingenieurswetenschap uitbrengt. Naast de reeds vermelde bewustwording streeft het er naar om ingenieurswetenschap aantrekkelijker te maken als studie- of beroepskeuze voor jongeren, vooral meisjes.
http://publishing.unesco.org/details.aspx?Code_Livre=4766

Aux sources des musiques du monde

Muziek blijft mensen boeien, dat blijkt onder meer uit het grote succes van de zogenaamde wereldmuziek en uit de toenemende waardering en herontdekking van traditionele muziek.
Aan geluidsopnames om deze interesse te voeden is geen gebrek, maar originele foto's over het onderwerp zijn zeldzaam.
Dit boek is niet alleen een brede introductie tot de geschiedenis van de wereldmuziek, het biedt ook een unieke verzameling van foto's van traditionele muzikanten in Afrika, Azië en Oceanië. Ze zijn het werk van muzieketnoloog Charles Duvelle die al meer dan vijftig jaar de wereld rondtrekt om zijn passie voor wereldmuziek te documenteren.
Een begeleidende CD zorgt ervoor dat lezers (en kijkers) ook kunnen genieten van de muziek die in het boek aan bod komt.
Een niet te versmaden uitgave voor de liefhebbers van wereldmuziek.
http://publishing.unesco.org/details.aspx?Code_Livre=4771

De voorgestelde titels die door UNESCO zijn uitgegeven, kan je snel, veilig en gemakkelijk bestellen via de website die onder elk stuk vermeld is. Een compleet overzicht van de andere publicaties van de UNESCO kan je raadplegen op http://publishing.unesco.org

De boeken kan je ook consulteren in ons documentatiecentrum gevestigd op Zeelaan 24 in Koksijde. Een afspraak maken kan via 058 52 36 41 of info@unesco-vlaanderen.be

kalender

DECEMBER

01 Wereldaidsdag
02 Internationale dag voor de afschaffing van de slavernij
03 Internationale dag voor mensen met een handicap
05 Internationale vrijwilligersdag voor economische en sociale ontwikkeling
07 Internationale dag voor de burgerluchtvaart
09 Internationale dag tegen corruptie
10 Mensenrechtendag
11 Internationale dag van de bergen
18 Internationale dag voor migranten
19 VN dag voor Zuid-Zuid samenwerking
20 Internationale dag voor menselijke solidariteit

JANUARI

27 Internationale herdenkingsdag ter nagedachtenis van de slachtoffers van de Holocaust

FEBRUARI

04 Wereldkankerdag
20 Werelddag voor sociale rechtvaardigheid
21 Internationale dag van de moedertaal

UNESCO
Organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur

UNESCO@vlaanderen
UNESCO Platform Vlaanderen vzw

WWW.UNESCO-VLAANDEREN.BE